

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

STUDIU

**EVALUAREA CHELTUIELILOR ALOCATE
SECTORULUI DE TINERET ÎN CADRUL
BUGETELOR APL-URILOR DE NIVELUL II**

Anul bugetar 2022

Consiliul Național al Tineretului din Moldova
Petru Rareș, 18, MD-2005, Republica Moldova
Telefon: (+373 22) 23 51 75
e-mail: cntm.corespondenta@gmail.com
web: www.cntm.md

Raportul este realizat cu suportul Fondului comun privind dezvoltarea Centrelor de tineret și consolidarea participării și implicării civice a tinerilor din Republica Moldova al Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Agenția Națională pentru Tineret, Biroul de cooperare al Elveției și Fondul Națiunilor Unite pentru Populație - UNFPA Moldova.

Părerile și concluziile cercetării exprimate în acest studiu reprezintă punctele de vedere ale autorilor și nu reprezintă punctele de vedere și opiniile oficiale ale Consiliului Național al Tineretului din Moldova și a partenerilor acestuia care nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate de către autor în cadrul acestei publicații. Orice utilizare a unor extrase și opinii din conținutul Raportului dat, urmează să facă referință la raportul CNTM vizat, care este titularul dreptului de autor asupra prezentei lucrări.

LISTA ABREVIERILOR

AO – Asociație Obștească

APL – Autoritatea Administrației Publice Locale

ANT – Agenția Națională pentru Tineret

BL – Buget Local

BS – Bugetul de Stat

CLT – Consiliul Local al Tinerilor

CNTM – Consiliul Național al Tineretului din Moldova

MEC – Ministerul Educației și Cercetării

MF – Ministerul Finanțelor

PG – Program de Granturi

RM – Republica Moldova

CUPRINS

LISTA ABREVIERILOR	3
INTRODUCERE ȘI CONTEXT	5
REZUMAT	7
ASPECTE METODOLOGICE ȘI LIMITĂRI	9
a. Metodologia de cercetare	9
b. Aria de cercetare, provocări și limitele cercetării	10
CAPITOLUL I.	
Profilul tinerilor din Republica Moldova în anul 2022	12
CAPITOLUL II.	
Tendențele de finanțare a sectorului de tineret de către APL II în anul 2022	15
Evoluția cheltuielilor de tineret la nivel raional.	16
Cheltuielile bugetare la nivel local per tânăr	22
CONCLUZII	25
RECOMANDĂRI	27
Anexa nr. 1:	29
Nivelul de planificare și executare a bugetelor publice locale de nivel II și impactul asupra tinerilor	
Anexa nr. 2:	36
Informația privind cheltuielile autorităților publice locale de nivelul al doilea pe grupa principală 08 “Cultură, sport, tineret, culte și odihnă” & bugetul pe tineret pentru anul 2022	

INTRODUCERE ȘI CONTEXT

Tradițional, în perioada de pregătire a bugetelor locale la nivel raional, urmărind scopul de a sensibiliza APL-urile de nivelul II cu situația bugetelor de tineret și insuficiența acestora în profil raional, CNTM tradițional vine cu raportul de evaluare a cheltuielilor pe sectorul de tineret la nivel local pentru anul 2022.

În cazul CNTM, monitorizarea procesului de elaborare și implementare a politicilor și activităților de tineret face parte din scopurile strategice ale organizației. Astfel, efortul de monitorizare a bugetelor locale face parte din analiza transversală a politicilor de tineret pe care ne-o dorim la nivel guvernamental, dar și local. Raportul dat este realizat de către CNTM și vine în continuarea eforturilor anterioare de evaluare a bugetelor publice locale, materializate în rapoarte similare pentru anii 2011-2021 realizate consecutiv¹.

Metodologic, raportul de evaluare a bugetelor publice locale studiază structura cheltuielilor pentru sectorul de tineret la nivelul administrației publice locale de nivelul II pentru anul 2022 și pune accent pe analiza aspectelor generale privind finanțarea politicilor de tineret la nivel local și calitatea gestionării cheltuielilor publice locale în domeniul tineretului, corelat cu cheltuielile bugetare per tânăr, inclusiv în profil raional, precum și formularea unor recomandări către autorități, care ar contribui la fortificarea sectorului, dar și la îmbunătățirea mecanismelor de utilizare eficientă a fondurilor dedicate sectorului de tineret.

Scopul raportului este de a analiza modul de alocare și de utilizare a resurselor publice locale, inclusiv a aspectelor ce țin de oportunități și necesitatea acestora în domeniul tineret. De asemenea, raportul își propune să identifice tendințele de implicare a tinerilor și structurilor de tineret în procesele de promovare și consolidare a bugetelor de tineret la nivel local.

Evaluarea cheltuielilor la nivel de APL II are drept obiectiv identificarea factorilor care pot spori eficiența valorificării resurselor publice destinate politicilor și lucrului de tineret la nivel local. Raportul nu urmărește doar să evalueze cantitativ bugetele locale, ci evaluează și măsura în care prioritățile de tineret au fost acoperite de bugetele raionale. Raportul se bazează pe domeniile și prioritățile stabilite în Legea cu privire la tineret, precum și în rapoartele de implementare a acestora, a strategiilor raionale de dezvoltare și a celor de tineret, precum și prioritățile strategice locale destinate sectorului de tineret.

Deja putem spune că anumite raioane de la an la an recidivează fiind în lista celor care nu acordă suficiente resurse financiare destinate tinerilor și sectorului de tineret și viceversa, avem aceleași raioane care sunt de-a lungul anilor în rândul celor mai mari finanțatori ai sectorului de tineret la nivel local. În același timp, bugetele de tineret sunt în strânsă legătură și cu fenomenul de migrație internă (la nivel de municipii, cu accent sporit pe mun. Chișinău) și externă (internațională) a tinerilor. Astfel, tinerii sunt sortiți spre emigrare pe motiv că nu li se creează suficiente oportunități de dezvoltare la ei acasă. În ultimii ani, efectele negative ale migrației tinerilor sunt înrădăcinate destul de mult în economia țării, educație și sistemul de sănătate și protecție socială.

În contextul unei economii circulare, migrația tinerilor înseamnă locuri de muncă neocupate și forță de muncă ce nu este implicată rațional, care are ca efect stagnarea economică la nivel regional în special, și respectiv mai puține impozite de stat de la salariați care ajung în bugetul de stat, iar ca efect advers înseamnă mai puține resurse pentru domeniul social și educație. În consecință, efectele migrației tinerilor ne costă mult mai mult decât costurile pe care le-am suporta pentru a investi în tineri prin intermediul bugetelor publice și crearea oportunităților pentru aceștia la noi în casă.

Prin urmare investiția în tineri și în activitățile de tineret rămâne a fi un imbold considerabil la dezvoltarea și prosperitatea țării, iar din acest motiv, Consiliul Național al Tineretului din Moldova prin procesele date de evaluare și monitorizare vine nu doar să asigure partea analitică a problemelor identificate, dar și să contribuie și să susțină dezvoltarea sectorului de tineret și a tinerilor.

Criza pandemică care a început în anul 2020 a venit cu noi provocări și probleme pentru sectorul de tineret, care s-au extins până în anul 2022. Astfel, efectele post pandemice se resimt la tineri prin problemele cu care aceștia se confruntă într-o serie de domenii precum: viața personală, parcursul educațional, accesul la locuri de muncă de calitate, sănătatea mintală, liderism și participare civică și oportunități de educație non-formală.

1 <https://cntm.md/?s=bugete&cat=232>

Ca și în anii 2020-2021, efectele pandemiei de tip COVID-19 a afectat și nivelul de implicare al tinerilor în procesele decizionale așa cum din cauza caracterului restrictiv al ședințelor consiliilor raionale, care se organizau cu ușile închise sau în format online, tineri nu întotdeauna puteau participa. Iar acest lucru a afectat gradul de finanțare a sectorului de tineret în mai multe raioane ale țării.

Anul 2022 a fost remarcabil și prin războiul declanșat de Rusia împotriva Ucrainei, unde datorită fluxului major de refugiați din Ucraina ce au traversat granița cu Republica Moldova, autoritățile publice centrale și locale, structurile neguvernamentale, printre care și organizațiile de tineret au fost implicați la maximum în măsurile de suport și gestionare a crizei refugiaților din RM, făcând un front comun sub paravanul autorităților publice. Astfel, acestea trebuiau încontinuu să susțină și să facă față unui flux extrem de mare de refugiați, care în mediu constituia **111338** mii de refugiați aflați concomitent în RM². Starea de urgență a forțat autoritățile și structurile neguvernamentale să-și focuseze eforturile și bugetele pe activități de adăpost, alimentare și incluziune socială a refugiaților. Iar drept consecință au fost și repercusiunile asupra proceselor de dezvoltare și implementare a programelor locale de tineret.

Totuși, este de menționat că în gestionarea crizei refugiaților din Moldova, sectorul de tineret a jucat un rol aparte, unde și-a asumat și el responsabilități față de această problemă prin dezvoltarea și implementarea proiectelor și activităților adresate tinerilor refugiați stabiliți în RM. Chiar dacă majoritatea măsurilor au fost susținute financiar de către partenerii de dezvoltare ai Moldovei prin intermediul organizațiilor de tineret, un merit aparte în realizarea acestor măsuri le-au jucat și centrele de tineret pe lângă APL II, care au găzduit activitățile pentru tinerii refugiați și au prestat servicii acestora. Prin urmare grupul beneficiarilor finali ai activităților de tineret s-a extins până la tinerii refugiați, fapt ce poate fi considerat ca un exemplu bun de urmat.

Cu toate dificultățile și crizele în care s-au aflat autoritățile din Moldova, totuși acestea au reușit să crească semnificativ bugetele pentru sectorul de tineret. Asemenea anilor precedenți, rezultate pozitive în creșterea bugetelor locale de tineret rezultă din eforturile și interesele APL II, corelată cu programele de capacitate și mentorat continuu acordate autorităților publice de către partenerii de implementare a UNFPA, realizate în cadrul Fondului comun privind dezvoltarea Centrelor de tineret și consolidarea participării și implicării civice a tinerilor din Republica Moldova al Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova, Agenției Elvețiene de Cooperare și Dezvoltare și UNFPA Moldova. Totodată, această creștere a bugetelor locale de tineret se datorează și eforturilor comune a sectorului asociativ de tineret și a celui public în dezvoltarea și promovarea bugetelor locale de tineret, care a facilitat stimularea procesului de participare a tinerilor la toate nivelele.

Este de menționat că în anul 2022 și-a început activitatea Agenția Națională pentru Tineret, însă activitatea ei mai mult s-a focusat pe consolidarea internă și instituțională cu stabilirea de sediu, recrutarea de personal, etc., din acest considerent nu a putut juca un rol decisiv în consolidarea bugetelor de tineret la nivel local, decât doar prin intermediul Fondului comun privind dezvoltarea Centrelor de tineret și consolidarea participării și implicării civice a tinerilor din Republica Moldova. Cu toate acestea, o analiză detaliată a activității ANT pe componenta bugetelor de tineret o vom putea vedea în raportul de evaluare a bugetelor de tineret pentru anul 2023.

Având în vedere importanța evaluării rezultatelor pentru fiecare unitate teritorial-administrativă de nivel II în parte, ne propunem ca în urma acestei evaluări să venim cu un șir de recomandări pentru a face mai eficient mecanismul de finanțare și gestionare a banilor publici alocați de către APL-uri pentru activități de tineret, precum și mobilizarea tinerilor și structurilor de tineret în activități de advocacy pentru promovarea și consolidarea bugetelor locale de tineret.

CNTM își asumă responsabilitatea de a promova rezultatele și recomandările acestui raport către decidenți la nivel central și local, pentru a crea un cadru eficient de finanțare a activităților de tineret și dezvoltarea politicilor de tineret la nivel local bazate pe necesitățile tinerilor.

2 https://data.unhcr.org/en/country/mda?_gl=1*15wnlr4*_ga*MTM4NzAwMzAzLjE2OTU3MjlxOTk.*_ga_YM3N62XTTL*MTY5ODg2NTEwNi4xLjAuMTY5ODg2NTEwNi4wLjAuMA..*_rup_ga*MTM4NzAwMzAzLjE2OTU3MjlxOTk.*_rup_ga_EVDQTJ4LjAuMTY5ODg2NTEwNi4yLjAuMTY5ODg2NTEwNi4wLjAuMA..#_ga=2.91064346.1260487623.1698865116-138700303.1695722199

REZUMAT

Analiza cheltuielilor bugetelor locale de nivelul II, sub aspectul clasificăției funcționale indică că cheltuielile aferente domeniilor tineret, constituie cca 4.1% din totalul bugetelor locale de nivelul II pe subprogramele "Cultură, sport, tineret, culte și odihnă", comparativ fiind în creștere cu anul 2021 cu cca un procent. Cu toate acestea, tendința generală la nivel de țară este creșterea bugetelor alocate pentru activități de tineret.

În urma analizei bugetelor locale de tineret pentru anul 2022 la nivelul APL II **se observă o creștere semnificativă a bugetului de tineret care în 2022 a ajuns la 31382 ,1 mil. lei** (conform datelor APL), comparativ cu 19930,3 mil lei care au fost executați de APL II în anul 2021³.

Astfel, indiferent de circumstanțele crizei Covid-19, criza umanitară și cea energetică din Moldova, totuși, se atestă o creștere semnificativă a finanțării sectorului de tineret privit ca medie generală pe țară la nivel de APL II, și ar fi o creștere de circa 12 milioane de lei, comparativ cu bugetul pe tineret din anul 2021. Creșterea bugetară se datorează în special creșterii semnificative a bugetelor și asta se referă în mare parte la 8 raioane/municipii, permanente locomotive a bugetelor de tineret, care au crescut bugetele lor și în 2022. În primul rând, creșterea bugetului de tineret se datorează mun. Chișinău care a cheltuit cu puțin peste 9 milioane de lei în anul 2022 pentru dezvoltarea sectorului de tineret. Cu toate acestea, mun. Chișinău are o investiție de doar cca 54,7 lei per tânăr, raportând la cei 171588 de tineri domiciliați în municipiu. Prin urmare, mun. Chișinău are cel mai mare buget pe tineret din țară, însă această performanță oricum nu poziționează Chișinăul nici în top 5 raioane cu cele mai mari cheltuieli per tânăr. Totodată, ne bucură și mun. Strășeni în acest sens, având o creștere de cca 2 mil de lei comparativ cu anul 2021, și anume având cheltuite 4126,5 mil. lei pentru sector, suma care îl face lider absolut în cheltuielile per tânăr în RM. Astfel, dacă să raportăm bugetul mun. Strășeni la cei 15409 tineri din municipiu, vom avea o medie de 267,0 de lei per tânăr, fiind cea mai mare medie per tânăr la nivel de raioane și municipii.

Este de menționat că pe parcursul cercetării analizăm bugetele de tineret finanțate doar din bugetele APL II, cu toate că sectorul de tineret la nivel raional este finanțat sau co-finanțat și de MEC sau proiectele internaționale, cum ar fi programul raional de granturi, organizat cu suportul Ministerului Educației și Cercetării și a Consiliului Raional, iar formula de suport de la stat este după modelul un leu investit de APL II, alt leu este investit de către MEC. Astfel, suportul financiar din partea MEC pentru implementarea Program raional/municipal de granturi pentru tineri constituie echivalentul sumei alocațiilor din bugetul Consiliului raional/municipal respectiv, dar care nu va depăși 100 000,00 (una sută mii) de lei⁴. De exemplu, municipiul Ungheni în anul 2022 a avut un buget total pentru programul de granturi de 60000 lei, dintre care doar 30000 fiind alocați de consiliul municipal. Iar conform fișelor de evaluare recepționate, printre cele mai active raioane/municipii ce construiesc parteneriate cu ONG-urile și dezvoltă proiecte pentru tineri sunt Ialoveni, Ungheni, Cimișlia, etc.

Cu toate acestea, rămâne îmbucurător faptul că și în anul 2022 unele raioane constant continuă să crească bugetele pe tineret, astfel creând tendințe pozitive de dezvoltare a sectorului de tineret la nivel local. Este de menționat că creșterile în cauză, în mare parte se datorează investițiilor pentru activitatea centrelor de tineret.

Dacă facem o analiză comparativă cu anul de evaluare 2020 și 2021, conform datelor colectate de la autorități, în anul 2022 se observă o tendință de creștere a raioanelor care nu finanțează sau susțin insuficient sectorul de tineret, având astfel același APL-uri de nivelul II care au re "0" lei pentru finanțarea sectorului de tineret la nivel raional, urmat de altele două a căror bugete este de 1.1 mii lei sau 6.8 mii lei . Ca și în anii precedenți , se scoate în evidență raionul Călărași care deja e la al treilea an consecutiv de când nu alocă și/sau execută bugetul pe tineret situat la subprogramul 8602 din clasificatorul bugetar. Tot în grupul de risc continuă să rămână raioanele precum Căușeni, Ștefan Vodă așa cum istoric, bugetele executate a acestor raioane cu unele excepții nu depășesc 10 mii lei, ba chiar și sunt la zero lei sau în jur de această sumă. Dacă ne referim la raionul Taraclia, aceștia raportează 53085.94 Lei cheltuiți pentru sectorul de tineret, cu toate acestea, conform datelor Ministerul Finanțelor

3 <https://cntm.md/resurse-de-specialitate/evaluarea-bugetelor-locale-pe-tineret/evaluarea-cheltuielilor-alocate-sectorului-de-tineret-in-cadrul-bugetelor-apl-urilor-de-nivelul-ii-anul-bugetar-2021/?lang=en>

4 Ordin 65t din 06 aprilie 2017, Cu privire la Programul de dezvoltare a Centrelor de Tineret pentru anii 2017-2022

acestea sunt bugetate pentru "Activitatea metodică" cu numărul din clasificatorul bugetar 00210.

Este remarcabil faptul că în anul 2022, unsprezece raioane din țară au avut un buget alocat sectorului de tineret în sumă mai mică de 100 mii lei, iar bugetul total al acestora luat împreună ar constitui doar 382,8 mii lei, sau o medie raională de cca 39 mii lei fiecare.

Dacă ne referim la gradul de finanțare a celor 6 programe adresate tinerilor și organizațiilor de tineret, în topul preferințelor de finanțare se regăsește finanțarea centrelor de tineret care constituie 50% din totalul bugetului de tineret, urmată de activitatea de finanțare a activităților de tineret ce constituie 39,7 %. Următoarele în clasamentul preferințelor de finanțare de către APL II sunt programele locale de granturi care au doar 9,7% din totalul bugetului raional la nivel național. Astfel, în cadrul bugetelor locale de tineret, subprogramul 00394: ÎNTREȚINEREA CENTRELOR DE TINERET este cel mai mult bugetat, urmat de subprogramul 00239: DEZVOLTAREA ȘI PROMOVAREA ACTIVITĂȚII DE TINERET, care în esență reprezintă cca 89,6% din totalul bugetului cheltuit în anul 2022, iar celelalte cheltuieli luate împreună se limitează la cca 10% .

Dacă ne referim la capacitatea de executare a bugetelor de tineret adoptate, putem vedea o scădere nesemnificativă a gradului de executare în anul 2022, care fiind de cca 79,22 %, comparativ cu 86% în anul 2021⁵.

Ca rezultat al proceselor de evaluare bugetară, percepția generală este că APL-urile de nivelul II continuă să aloce resurse financiare pentru dezvoltarea sectorului de tineret conform unor șabloane prestabilite anterior, așa cum se observă o similitudine la multe raioane și municipii care au alocat un buget similar celui din 2021.

Totodată, se observă o tendință de creștere a finanțării per tânăr, astfel avem o medie pe țară de cca 50,48 de lei per tânăr, comparativ cu 30,04 de lei în anul 2021⁶ sau 23 de lei per tânăr cheltuiți în anul 2020⁷.

---

5 lbdm.

6 lbdm

7 <https://cntm.md/resurse-de-specialitate/evaluarea-cheltuielilor-alocate-sectorului-de-tineret-in-cadrul-bugetelor-apl-urilor-de-nivelul-ii-anul-bugetar-2020/>

ASPECTE METODOLOGICE ȘI LIMITĂRI

a. Metodologia de cercetare

Elaborarea acestui studiu de monitorizare și evaluare a fost realizat în baza metodelor cantitative și calitative de cercetare, dezvoltate de CNTM de-a lungul anilor. Metoda calitativă a cercetării a fost utilizată în analiza datelor primare și secundare cu privire la executarea bugetelor locale de tineret. Astfel, componenta calitativă a cercetării a fost asigurată prin surse de date privind executarea bugetelor pe sectorul de tineret furnizate de către Ministerul Finanțelor și informațiile obținute de la APL de nivelul al doilea.

În scopul identificării și evaluării a gradului de transparență și participare a tinerilor în procesul bugetar, au fost solicitate de la APL de nivelul doi mai multe acte/documente confirmative privind gradul de consultare și implicare a tinerilor în procesul de elaborare, executare și evaluare a bugetului public local. Aceste date au fost solicitate de la APL II în baza metodologiei de colectare a datelor în formă de chestionar standardizat, elaborat și perfecționat de experții CNTM pe parcursul anilor (se anexează la raport), formular care a fost revizuit și consultat cu specialiștii de tineret din cadrul APL-urilor de nivelul II și reprezentanții Ministerului Finanțelor.

În procesul de cercetare au fost considerate cheltuielile de tineret înregistrate în subprogramul Tineret (cod 8603). În conformitate cu clasificarea funcțională (ordinul MF 208/2015⁸) cheltuielile destinate sectorului de tineret sunt înregistrate la subgrupa „Servicii pentru tineret” (cod 0813) care fac parte din grupa „Servicii de sport, tineret și odihnă” (cod 081), care la rândul său face parte din grupa principală „Cultură, sport, tineret, culte și odihnă” (cod 08). Este important de menționat că nu toate documentele bugetare specifică expres cheltuielile de la subgrupa „Servicii pentru tineret” (cod 0813), în cele mai multe cazuri menționându-se doar grupa principală. În cele ce urmează vor fi prezentate datele pentru subgrupa „Servicii pentru tineret”, iar în lipsa datelor dezagregate pe această subgrupă vor fi prezentate pe grupe sau grupa principală.

Pe lângă acestea, vom vedea și perspectiva de diversificare a resurselor publice destinate sectorului de tineret prin accesarea surselor externe și anume Proiectul „Fond comun pentru dezvoltarea serviciilor pentru tineri, inclusiv pentru cei mai vulnerabili” (70269).

Totodată, componenta calitativă a cercetării a fost asigurată prin datele acumulate pe parcursul anului, observații și alte activități de colectare a datelor pentru a înțelege și a analiza pe deplin procesul și rezultatele acestuia.

O atenție deosebită a fost acordată evaluării modului în care tinerii și structurile de tineret din mai multe raioane sunt implicate în activități de advocacy pentru promovarea bugetelor de tineret la nivel local. De asemenea, în funcție de disponibilitatea datelor s-a analizat nivelul și modul de participare a tinerilor în procesul bugetar.

Etapa inițială de elaborare a acestui studiu este o simbioză dintre rapoartele de evaluare anterioare ale CNTM, din care au fost identificate o serie de teze cu privire la problemele ce apar în proces de dezvoltare a bugetelor locale de tineret, precum și cauzele și efectele acestora asupra procesului de incluziune a tinerilor în procesele bugetare. Având în vedere informațiile repetitive din raportul de evaluare a bugetelor locale de tineret din 2020, a fost luată decizia de a nu dubla/repeta informațiile privind nivelul de implicare a tinerilor în procesele decizionale și problemele cu care se confruntă ei la această etapă.

La cea de-a doua etapă, constatările analizei cantitative și calitative au fost suprapuse cu măsurile întreprinse de către autorități în procesul de bugetare, iar discrepanțele identificate au fost reflectate în compartimentul concluzii și recomandări privind cadrul instituțional și de politici, participare și nivelul de asigurare cu resurse bugetare a activităților de tineret.

Astfel, prin acest studiu este descris profilul tinerilor, dezagregat după criterii de vârstă, sex și ponderea acestora la nivel național și per fiecare raion în parte. Urmărind obiectivele cercetării, prin acest raport prezentăm procesul de bugetare și nivelul de finanțare a sectorului, asigurând și analiza gradului de participare a tinerilor în procesele de elaborare a bugetelor locale de tineret. Și în cele din urmă prezentăm concluziile noastre și recomandările pentru a dezvolta în continuare mecanisme de implicare a tinerilor în procesele de dezvoltare și promovare a bugetelor locale de tineret.

b. Aria de cercetare, provocări și limitele cercetării

Raportul de analiză a cheltuielilor pe sectorul de tineret se limitează la evaluarea cheltuielilor realizate exclusiv de APL de nivelul II pentru sectorul de tineret. Din lipsa de resurse nu avem posibilitatea să analizăm gradul de finanțare a sectorului de tineret la nivelul APL I.

Realizarea obiectivelor și analiza celor propuse ca obiect de cercetare au fost limitate de câțiva factori care tradițional se regăsesc în procesele de evaluare a bugetelor locale de tineret, și anume:

În procesul de colectare a datelor direct de la APL-urile de nivelul II au fost expediate scrisori de solicitare a datelor privind nivelul de finanțare a sectorului de tineret în toate raioanele/municipiile (nivel II), ba și mai mult, am trimis scrisori repetate celor ce nu s-au conformat și am cerut repetat informația solicitată, iar în caz contrar, au fost avertizați ca le acționăm în contencios administrativ pentru neprezentarea informațiilor în condițiile legii. Din lipsa resurselor financiare, CNTM nu și-a permis să contracteze un avocat pentru a intenta un caz de litigare strategică.

În cele din urmă au fost recepționate doar 19 răspunsuri de la APL II, similar procesului de evaluare condus în anul 2022, cu un răspuns mai mult comparativ cu evaluarea precedentă, cu toate că s-a insistă pe obligativitatea prezentării răspunsurilor/informației în conformitate cu Legea cu privire la petiționare. Această tendință a mai multor consilii raionale de a nu se conforma prevederilor legale stabilite de Legea cu privire la petiționare rămâne a fi o obișnuință ce o observăm pe parcursul a mai multor ani în șir. Necătând la toate aspectele negative expuse supra, este oportun să evidențiem cele mai responsabile APL-uri de nivelul II care au prezentat informațiile necesare pentru această cercetare, și anume: Cimișlia, Dubăsari, Ialoveni, Nisporeni, Ungheni, Chișinău, Leova, Rezina, Taraclia, Fălești, UTA Gagauzia, Sîngerei, Șoldănești, Bălți, Strășeni, Ocnîța, Orhei, Soroca, și Căușeni. Mai mult ca atât, din aceste 19 raioane nominalizate, doar 8 sunt din acele raioane care au prezentat chestionarele de evaluare a bugetelor locale de tineret și în anul 2022.

Cheltuielile de tineret au fost considerate cele înregistrate în subprogramul Tineret, dar nu includ și co-finanțarea programelor de tineret acordate de MEC, iar insuficiența și calitatea datelor furnizate de APL-urile de nivel II cu referire la activitățile de tineret este o problemă ce afectează anvergura și calitatea cercetării, corelată cu realitățile și gradul de participare a tinerilor la nivel local.

Totodată, la fel ca și în anii precedenți, datorită bugetării necorespunzătoare în cadrul Consiliului raional Nisporeni în ceea ce privește finanțarea categoriei bugetare "întreținerea centrelor de tineret" (00394), unde se raportează cei 2.179,8 mil. lei cheltuiți (conform datelor MF), care de facto conform informației prezentate de către Consiliul raional, se referă la activitatea Centrului de Tineret și Sport Nisporeni unde au loc activitățile de tineret. În același timp, conform datelor recepționate de la Consiliul Raional Nisporeni, pentru anul 2022 în raion au fost alocate și precizate 389 mii lei pentru activități de tineret și program de sub-grantare, dintre care 297,3 mii lei au fost executați. Având în vedere aceste erori în proces de bugetare și raportări eronate în rl. Nisporeni, pe parcursul cercetării preponderent vom opera cu datele parvenite de la Consiliul raional Nisporeni, astfel aceștia fiind mai bine informați despre ce bugete au utilizat în proces de dezvoltare a sectorului de tineret.

O problemă de raportare este și în cazul raionului Taraclia care ne-a raportat că a executat 53085.94 lei pentru dezvoltarea sectorului de tineret în anul 2022, cu toate că în datele MF este indicată suma de "0" lei pentru activitățile de tineret, iar acestea sunt bugetate pentru "Activitatea metodică" cu numărul din clasificatorul bugetar 00210. Reieșind din aceste erori constante în procesul de bugetare și raportare, aici putem deduce o bugetare eronată a activităților de tineret.

Tot ca tendință de repetare, constatăm și de această dată că în procesul de analiză calitativă a datelor oferite de către APL-urile de nivel II au fost întâlnite lacune în procesul de completare a chestionarului acordat, precum omiterea anumitor câmpuri și secțiuni ori indicarea unui răspuns afirmativ, fără prezentarea anexelor necesare confirmării situației faptice, motiv pentru care face imposibilă o analiză comparativă și complexă. Spre exemplu, indicarea existenței unui plan și raport anual de activitate și prezentarea acestora. Mai mult de atât, avem divergențe între datele furnizate de unele APL II și MF la capitolul finanțării anumitor programe de tineret, de exemplu raionul Șoldănești raportează ca fiind executați 25 mii lei pe sectorul de tineret pe când conform datelor MF, raionul Șoldănești a executat doar 23.5 mii lei. Un alt exemplu ar fi raionul Taraclia unde conform chestionarului completat vedem că în raionul Taraclia avem executați 53085.94 lei pentru programele de tineret, iar conform datelor MF acestea sunt bugetate pentru "Activitatea metodică" cu numărul din clasificatorul bugetar 00210, care nu este obiectul de cercetare în cazul raportului nostru, iar în lipsa de clarificări din partea consiliului raional Taraclia, vom opera cu cifra de 0 lei pentru sectorul de tineret. Similar și raionul Căușeni se regăsește în aceeași situație, unde conform datelor MF au cheltuit doar 6,8 mii lei, iar conform datelor

APL II au executat 37180 lei. Aceste devieri de la procesul de bugetare corespunzătoare ne reconfirmă repetat cunoștințele slabe în rândul acelor care sunt responsabili de dezvoltarea sectorului de tineret, și asta cel mai probabil se datorează lipsei specialiștilor de tineret calificați și fluctuația masivă a acestora.

Printre raioanele și municipiile a căror date diferă cu cele oferite de MF se regăsesc și Cimișlia, Fălești, Sîngerei, Șoldănești, Orhei, Chișinău, Soroca. În aceste circumstanțe, din lipsa clarificărilor vizate din partea APL II, în cercetare vom opera cu datele MF, deoarece credem că sunt date confirmative prin rapoartele direcțiilor raionale de finanțe adresate Ministerului Finanțe, care trebuie să aibă o precizie maximă.

Totodată, este important de menționat că în structura datelor statistice naționale, avem mici devieri dintre datele BNS cu referire la numărul tinerilor în RM prezentate în anuarul statistic despre tinerii din RM⁹ și banca de date a BNS¹⁰, și anume în banca de date a BNS avem cu 6294 de tineri mai mult, astfel operând cu numărul total al tinerilor din Moldova ca fiind de 621594. În cazul cercetării noastre, vom lucra cu datele prezentate în banca de date a BNS așa acum acestea ne permit sistemic să vedem și numărul tinerilor per raion, din care noi o să venim cu concluzii și constatări specifice per fiecare raion în parte.

Cercetarea și concluziile formulate au fost realizate și fundamentate în limitele datelor existente privind executarea bugetelor oferite de MF și a datelor furnizate de APL de nivelul II. Totodată, este important de menționat că aceste limitări nu au scopul să distorsioneze principalele tendințe și fenomene ce țin de cheltuielile pentru activitățile de tineret, mai mult de atât, acestea se repetă de la an la an și tendințele sunt clare în mare parte pentru fiecare raion în parte.

---

9 https://statistica.gov.md/ro/tinerii-in-republica-moldova-in-anul-2022-9578_60648.html

10 https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice__POP010__POPro/POP010400rclreg.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

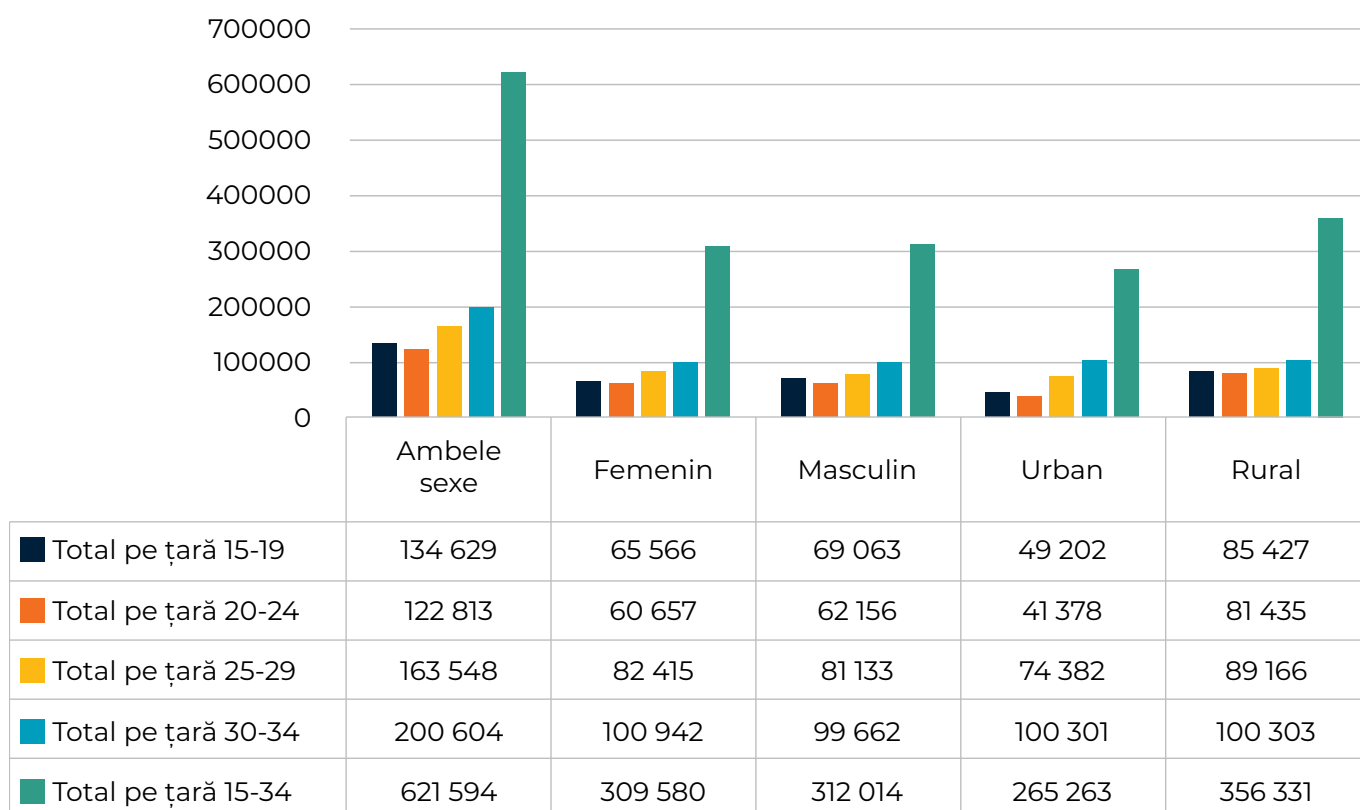
CAPITOLUL I.

Profilul tinerilor din Republica Moldova în anul 2022

Numărul populației cu reședință obișnuită la 1 ianuarie 2023 a constituit 2 512 800 mil. persoane², din care 615,3 mii sau 24,5% au fost tinerii cu vârsta cuprinsă în intervalul de 14-34 ani. Repartizarea tinerilor pe sexe se prezintă astfel: 49,9% – bărbați și 50,1% – femei¹¹. La începutul anului 2023 în comparație cu anul precedent populația cu vârsta de 14-34 ani a scăzut cu 36,8 mii persoane (sau cu 5,6%). În comparație, numărul tinerilor din Republica Moldova în 2018 a constituit 743,2 mii, sau 27,7% din numărul total al populației.

Cu toate acestea e de menționat că în conformitate cu prevederile Legii nr.215/2016 cu privire la tineret, tinerii sunt persoanele cu vârsta cuprinsă între 14 și 35 ani, nu 34 ani acum calculează BNS.

Populația tânără cu reședință obișnuită, la începutul anului pe grupe de vârste, ani, sexe și medii - 2022

Notă

Decalajele neînsemnate dintre totalurile indicate și sumele componentelor incluse se explică prin rotunjirea datelor estimate ale numărului populației raioanelor.

Datele sunt recalulate prin aplicarea definiției internaționale privind reședința obișnuită.

Reședința obișnuită este definită ca locul în care persoana a trăit preponderent în ultimele 12 luni, indiferent de absențele temporare (în scopul recreării, vacanței, vizitelor la rude și prieteni, afacerilor, tratamentului medical, pelerinajelor religioase etc.).

Informația este prezentată fără populația raioanelor din partea stângă a Nistrului și mun. Bender.

Figura 1. Structura populației tinere cu reședință obișnuită pe grupe de vârstă, ani și sexe la 1 ianuarie¹²

¹¹ https://statistica.gov.md/ro/tinerii-in-republica-moldova-in-anul-2022-9578_60648.html

¹² https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice/20%20Populatia%20si%20procesele%20demografice__POP010__POPPro/POP010400rclreg.px/?rxid=b2ff27d7-0b96-43c9-934b-42e1a2a9a774

Este important de menționat că avem mici devieri dintre datele BNS cu referire la numărul tinerilor în RM prezentate în anuarul statistic despre tinerii din RM și banca de date a BNS, și anume în banca de date a BNS avem cu 6294 tineri mai mulți. În scopul dezagregării datelor pe profil raional, în cele ce urmează vom opera cu banca de date a BNS privind numărul total al tinerilor din Moldova, și anume 621594 tineri cu reședință obișnuită în RM în anul 2022.

În cele ce urmează, ne propunem să prezentăm date comprehensive despre situația tinerilor pe fiecare raion în parte, astfel încât acestea să ne ajute să înțelegem gradul de popularizare a acestora, ca ulterior acestea să fie corelate cu bugetele per raion, astfel încât să putem face media cheltuielilor raionale pe tânăr la subgrupa „Servicii pentru tineret” (cod 0813). Mai specific, aici poate fi făcută analiza și diferența între tinerii care trăiesc în mediile urbane și rurale, divizarea pe gen, precum și prezentarea numărului tinerilor în raport cu numărul general al populației pe raion.

Tabel 1: Tinerii în raport cu populația generală pe profil raional.

Nr.	Raionul	Numărul general al populației în anul 2022	Numărul tinerilor în profil teritorial în anul 2022	Mediul		Sexe	
				Urban	Rural	Bărbați	Femei
1.	Mun. Chișinău	671 667	171588	155583	16005	81588	90000
Zona Nord							
2.	Mun. Bălți	96 370	24838	23831	1007	11854	12984
3.	Briceni	53 782	11946	2018	9928	5908	6038
4.	Dondușeni	32 430	7490	1073	6417	3906	3584
5.	Drochia	62 603	14038	2208	11830	7288	6750
6.	Edineț	58 149	12605	3389	9216	6492	6113
7.	Fălești	67 643	16298	2113	14185	8502	7796
8.	Florești	64 286	15131	3029	12102	7951	7180
9.	Glodeni	43 594	10264	1489	8775	5390	4874
10.	Ocnita	39 910	8689	2428	6261	4510	4179
11.	Rîșcani	51 126	11914	1808	10106	6290	5624
12.	Sîngerei	67 326	16719	2897	13822	8807	7912
13.	Soroca	66 216	15085	4513	10572	7629	7456
Zona Centru							
14.	Anenii noi	61 745	14418	1471	12947	7375	7043
15.	Călărași	47 531	10855	1536	9319	5404	5451
16.	Criuleni	57 829	14371	890	13481	7305	7066
17.	Dubăsari (Cocieri)	25 300	6011	Lipsește date	6011	3175	2836
18.	Hîncești	74 960	18298	2299	15999	9181	9117
19.	Ialoveni	74 514	17609	2395	15214	8515	9094
20.	Nisporeni	39 321	9383	1825	7558	4897	4486
21.	Orhei	81 113	18952	4369	14583	9803	9149
22.	Rezina	35 321	8539	1506	7033	4612	3927
23.	Strășeni	65 294	15409	3600	11809	7801	7608
24.	Șoldănești	29 885	7198	1125	6073	3834	3364
25.	Telenești	45 180	11040	951	10089	5812	5228
26.	Ungheni	84 302	21523	6779	14744	11124	10399

Zona Sud							
27.	Basarabeasca	16 374	3672	1441	2231	1826	1846
28.	Cahul	80 904	19131	5319	13812	9403	9728
29.	Cantemir	36 905	8962	471	8491	4811	4151
30.	Căușeni	65 889	15947	3686	12261	8263	7684
31.	Cimișlia	33 407	7569	1411	6158	3722	3847
32.	Leova	34 203	8127	1740	6387	4260	3867
33.	Ștefan Vodă	48 408	11448	1087	10361	6073	5375
34.	Taraclia	31 981	7442	3800	3642	3872	3570
35.	U.T.A. Găgăuzia	119 626	29081	11175	17906	14833	14248

Reieșind din datele prezentate, putem evidenția raioanele și municipiile din Moldova care au avut în anul 2022 cel mai mic și cel mai mare număr al populației tinere, datele fiind fixate în tabelul ce urmează. Iar pentru a înțelege gravitatea situației și tendința de descreștere a numărului tinerilor din raioane, o să menținem în tabel și datele din evaluarea anului 2021.

Tabel 2: Raioanele/municipiile cu cea mai mică și cea mai mare populație de tineri în anul 2021-2022

No.	Raionul	Numărul tinerilor din raion	
		Anul 2021	Anul 2022
	UTA cu cel mai mic număr de tineri		
1.	Basarabeasca	3 964	3672
2.	Dubăsari	6 428	6011
3.	Șoldănești	7 790	7198
4.	Taraclia	7 969	7442
5.	Dondușeni	7 963	7490
	UTA cu cel mai mare număr de tineri		
1.	mun. Chișinău	178 463	171588
2.	U.T.A. Gagauzia	30 963	29081
3.	mun. Bălți	26 162	24838
4.	mun. Ungheni	23 285	21523
5.	mun. Cahul	20 614	19131

Datele nu mint, tinerii emigrează, iar numărul acestora este în scădere continuă. Pe lângă factorii de ordin social și economic din țară, unul din factorii principali care contribuie la schimbarea demografică negativă în rândul tinerilor, îl reprezintă nivelul scăzut de natalitate și fenomenul migrației. Cercetările și studiile realizate în domeniu și în rândul tinerilor, denotă că aceștia aleg să migreze din cauza lipsei oportunităților de dezvoltare, încadrare în câmpul muncii și salarizare atractivă, calității scăzute a sistemului de educație, insuficiența serviciilor disponibile, infrastructură slab dezvoltată, etc.

Efectele negative ale migrației deja se resimt destul de mult în domeniul participării, economie, sistemul de protecție socială, educație, etc. În consecință, efectele migrației tinerilor ne costă mult mai mult decât am investi în tineri prin intermediul bugetelor publice și crearea oportunităților de participare a tinerilor la ei acasă.

CAPITOLUL II.

Tendențele de finanțare a sectorului de tineret de către APL II în anul 2022

La nivel legislativ în anul 2022 nu au fost operate careva schimbări sistemice și normative care ar fi schimbat procedurile de finanțare și dezvoltare a sectorului de tineret la nivel național și local, acestea survin abia în 2023 odată cu adoptarea de către Parlament a modificărilor la Legea Tineretului și noua Strategie de dezvoltare a sectorului de tineret "Tineret 2030" aprobată de Guvern. Analiza detaliată a acestora și impactul lor asupra gradului de finanțare a sectorului de tineret se va analiza în raportul privind bugetele de tineret, ediția anului 2024.

În cele ce urmează, prezentăm cadrul legislativ național care stabilește domeniile de intervenție și responsabilii de dezvoltarea acestora. Astfel, finanțarea sectorului de tineret se efectuează conform legislației din domeniu, în mod special, Legea cu privire la tineret care prevede că „finanțarea acțiunilor prevăzute pentru sectorul de tineret în vederea participării active la toate aspectele vieții se vor efectua din contul și în limitele alocațiilor aprobate în aceste scopuri din bugetele autorităților conform legislației în vigoare”. Printre alte acte importante care reglementează finanțarea sectorului de tineret la nivel local, pot fi menționate: Legea privind administrația publică locală nr. 436 din 28.12.2006¹³, Legea cu privire la descentralizarea administrativă nr. 435 din 28.12.2006¹⁴, Legea privind finanțele publice locale nr. 397 din 16.10.2003¹⁵, precum și alte acte normative, în special la nivel local.

Cu scopul de a evita repetarea de conținut privind formele de participare a tinerilor în procesele de bugetare, finanțarea sectorului de tineret la nivel național și tendințele de finanțare a sectorului de tineret la nivel național și local printr-un prisma Cadrul Bugetar pe Termen Mediu¹⁶, aprobat în anul 2020, aceste informații pot fi analizate detaliat în cadrul rapoartelor CNTM privind evaluarea cheltuielilor destinate sectorului de tineret a APL-urilor de nivelul II pentru ANII BUGETARI 2018¹⁷, 2019¹⁸, 2020¹⁹ și 2021²⁰.

Analiza cheltuielilor bugetelor locale de nivelul II, sub aspectul clasificăției funcționale, indică că cheltuielile aferente domeniilor tineret constituie cca 4.1% din totalul bugetelor locale de nivelul II pe subprogramele "Cultură, sport, tineret, culte și odihnă", fiind în creștere față de anul 2021 cu cca un procent. Analizând datele Ministerului Finanțelor²¹, ca și în anii precedenți vedem că bugetul de tineret este extrem de mic în raport cu alte domenii și variază de la raion la raion. Pentru mai multe detalii despre situația fiecărui raion în parte, a puteți vedea anexa nr. 2 a prezentului raport.

Dacă să ne referim specific la componenta tineret, datorită menținerii programelor de tineret inițiate de MEC pe parcursul ultimilor ani, printre care, Programul de granturi pentru sectorul de tineret, Programul de consolidare și dezvoltare a centrelor de tineret și a consiliilor locale de tineret, autoritățile locale de nivelul II continuă să mențină, ba chiar și să crească bugetele de tineret, cu unele excepții. Aceste creșteri și motivații sunt generate de aceste programe de tineret ale MEC puse la dispoziția și responsabilitatea APL II, la care MEC vine cu contribuția sa de finanțare după formulele stabilite în regulamentele acestor programe.

13 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=17373&lang=ro

14 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=83730&lang=ro

15 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=114101&lang=ro

16 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123891&lang=ro

17 <https://cntm.md/resurse-de-specialitate/ro-publication-evaluarea-cheltuielilor-destinate-sectorului-de-tineret-apl-urilor-de-nivelul-ii/>

18 <https://cntm.md/rapoarte/evaluarea-cheltuielilor-destinate-sectorului-de-tineret-a-apl-urilor-de-nivelul-ii/>

19 <https://cntm.md/resurse-de-specialitate/evaluarea-cheltuielilor-alocate-sectorului-de-tineret-in-cadrul-bugetelor-apl-urilor-de-nivelul-ii-anul-bugetar-2020/>

20 <https://cntm.md/resurse-de-specialitate/evaluarea-bugetelor-locale-pe-tineret/evaluarea-cheltuielilor-alocate-sectorului-de-tineret-in-cadrul-bugetelor-apl-urilor-de-nivelul-ii-anul-bugetar-2021/?lang=en>

21 <https://buget.mf.gov.md/ro>

Dincolo de aceasta, observăm și raioane care bugetează și precizează bugetele de tineret, putem zice după matricea deja dezvoltată anterior, mai exact aceste bugete aprobate sunt similare celor din anul 2021, iar aici pot fi evidențiate raioane cum ar fi Călărași, Cantemir, Basarabeasca, Căușeni, Dondușeni, etc. Aceasta denotă o lipsă de viziune și conexiune cu sectorul de tineret care mereu evoluează și se dezvoltă, necesitând de la an la an tot mai multe resurse pentru dezvoltarea și sustenabilitatea acestuia.

În proces de analiză a bugetelor locale de tineret la nivelul II se identifică și raioanele care în comparație cu anul bugetar 2021 au crescut numărul programelor de tineret de la unu la două, cum ar fi Cimișlia, Dubăsari (Cocieri), Glodeni, și din contra identificăm raioane și municipii care au redus din numărul programelor și finanțărilor de tineret existente în anul 2021, printre care se regăsesc UTA Găgăuzia, Cahul, Soroca.

Analizând în perspectivă de creștere a bugetelor de tineret la nivel regional, totuși componenta de tineret nu este reflectată suficient în procesul bugetar într-o serie de raioane, care deja tradițional sunt la capătul randamentului, iar mai multe administrații publice de nivelul II demonstrează capacități limitate de identificare corectă și abordare a necesităților tinerilor într-o manieră orientată către rezultate, fapt confirmat și prin similitudinile dintre cuantumul bugetelor de tineret aprobate în 2021 și 2022. Astfel, după un șablon deja existent se aprobă noile bugete pe tineret, fără a ține cont că prioritățile tinerilor se dezvoltă, se cer noi abordări, etc. Drept urmare, putem observa că aceste practici chiar și generează subfinanțarea sectorului, iar în 2022 în Moldova avem mai multe raioane unde pe subprogramul 8603 din clasificatorul bugetelor publice destinat tineretului, au fost cheltuiți "0" lei sau aproape de această sumă.

Evoluția cheltuielilor de tineret la nivel raional.

Din momentul reformei modalității de finanțare a autorităților locale aplicată integral din 2015, sectorul de tineret a cunoscut creșteri și descreșteri în ceea ce privește alocările bugetare destinate sectorului de tineret și executarea acestora de către APL II.

În cele ce urmează prezentăm evoluția cheltuielilor de tineret la nivel de APL II înregistrate din 2015 până în anul 2022, prezentat în mil. lei.

Tabel 3: Evoluția Cheltuielilor de tineret la nivel de APL II, perioada 2016-2022, mil. lei.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
SERVICII PENTRU TINERET, mil. lei	11533,6	12955,9	28696,4	25243,2	27795,30 (conform datelor MF) sau 19746,7 (conform datelor APL)	42672,00 (conform datelor MF unde se regăsesc și cheltuielile pe domeniul sport alocate de Consiliul Raional Nisporeni în valoare de 22,741.3 mii lei) sau 19930,3 (conform datelor APL cu care operăm pe parcursul cercetării)	33560,9 (conform datelor MF unde se regăsesc și cheltuielile pe domeniul sport alocate de Consiliul Raional Nisporeni în valoare de 2179,8 mii lei) sau 313 82,1 (conform datelor APL cu care operăm pe parcursul cercetării dacă sunt justificate)
gradul de executare față de suma precizată, %	86,2	75,8	86,7	82,39	83,78%	85,77%	79,22

Buget executat

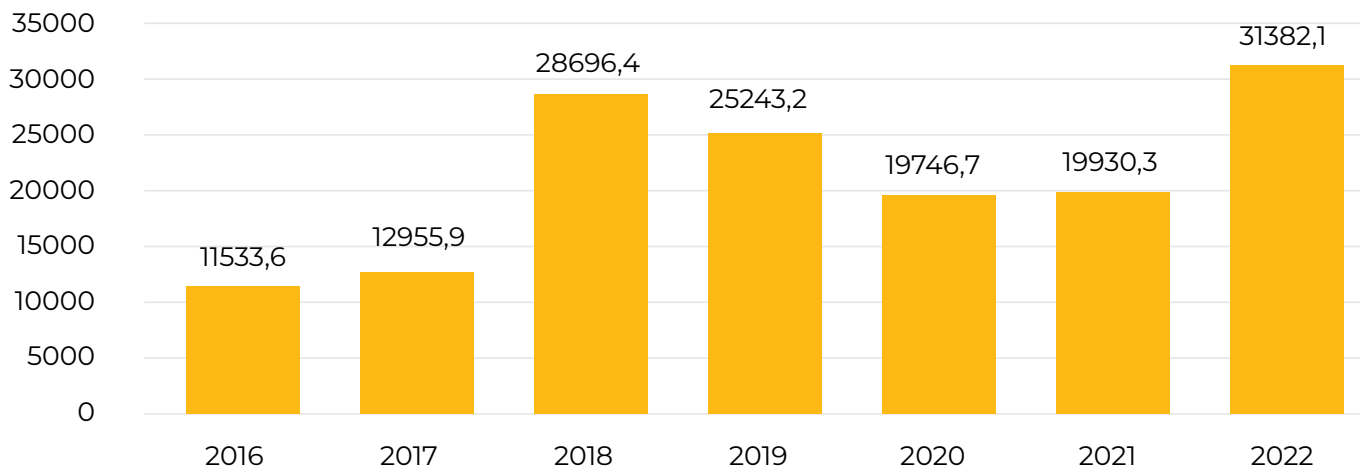
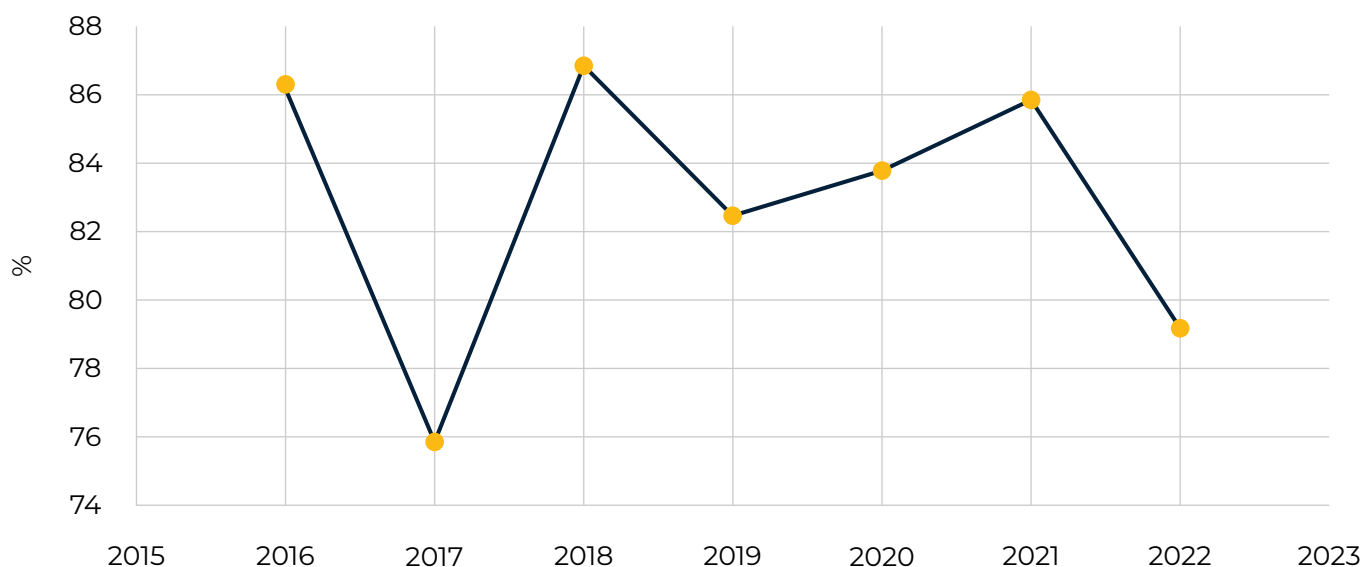

Figura 2: Evoluția cheltuielilor APL nivel II pe subprogramul tineret și valoarea anuală a nivelului de executare (2016-2022), mil. lei.

Valoarea anuală a nivelului de executare a cheltuielilor APL II la subprogramul Tineret %

Gradul de executare a bugetelor față de suma precizată

Figura 3: Valoarea anuală a nivelului de executare a bugetelor pe tineret.

Din figura reprezentată mai sus, deducem cu ușurință că nivelul de executare a bugetelor de tineret în anul 2022 este în ușoară scădere comparativ cu anul precedent, și se datorează cel mai probabil necesității de realocare a acestor resurse în favoarea gestionării crizei energetice, umanitare. Cu toate acestea, având o creștere de cca 12 milioane de lei a bugetului pe tineret la nivel raional, această descreștere nu ar fi atât de semnificativă dacă să analizăm evoluția în ansamblu a bugetelor pe tineret.

Începând cu anul 2022 am avut o creștere considerabilă a bugetelor locale de tineret finanțate de către APL II, creștere care în mare parte este datorată creșterii cheltuielilor/alocațiilor pentru crearea și întreținerea centrelor de tineret create în cadrul mun. Chișinău, programări de granturi, dar și activități de tineret care în medie au constituit un buget total de 9390,3 mil. lei. Și mun. Strășeni a dublat bugetele sale pe tineret 4126,8 mil. lei. Printre raioanele și municipiile care au făcut diferența în favoarea tinerilor și au crescut bugetele de tineret cu sute de mii lei în comparație cu cheltuielii din anul 2021 ar fi, Bălți, Anenii Noi, Cimișlia, Criuleni, Dubăsari (Coșnița), Edineț, Fălești, Florești, Hîncești, Ialoveni, Ocnița, Rîșcani, Sîngerei, Telenești și Ungheni.

Cu toate acestea, în anul 2022 se poate vedea și o descreștere drastică în bugetul UTA Găgăuzia a cărui buget a scăzut cu 465,1 mii lei, și constituie în 2022 doar 43,5 mii lei. Această scădere se datorează faptului că în Comrat a fost închis centrul regional de tineret.

În rest, raioanele și municipiile rămase oscilează în aria de plus, minus câteva zeci de mii dintre bugetul din 2021 și 2022.

Dacă analizăm structura cheltuielilor de tineret la nivelul APL-urilor de nivelul II în anul 2022, putem constata că întreținerea centrelor de tineret și în 2022 reprezintă cel mai mare generator al cheltuielilor de tineret la nivel local, care a constituit 12403 mil. lei, ce ar constitui cca 50 % din cele 31328,1 mil. lei cheltuiți de către APL II în anul 2022. Mai mult de atât, bugetul cunoaște și o creștere de cca 2 mil. lei în raport cu anul 2021.

Totodată, printre cele mai populare programe de tineret la nivel local, se regăsesc și programele ce se referă la activitatea "Dezvoltarea și promovarea activității de tineret" (cod 00239) și constituie 12403 mil. lei sau 39,60% din bugetul total cheltuit pe sectorul de tineret, atestând astfel o creștere de circa 5 mil. lei comparativ cu anul 2021.

De asemenea, se observă menținerea programelor naționale de tineret dezvoltate și finanțate de Ministerul Educației și Cercetării, printre care programele de granturi locale care se regăsesc în bugetele locale la 16 raioane, comparativ cu 13 raioane în anul 2021. Totuși, programul de subgrantare constituie doar cca 9.7% din suma totală a bugetului de tineret alocat de APL II, și anume 3 037,4 mil lei, număr care este dublu comparativ cu anul 2021. Adicional bugetelor destinate programului de granturi, MEC vine cu o cofinanțare similară în raioanele care sunt parte a programului MEC, prin urmare bugetele pentru programele de granturi locale ar fi duble celor cu care operăm în cadrul raportului.

Cu toate acestea, rămân a fi în umbră subprogramele privind consolidarea structurilor reprezentative ale tinerilor (cod: 00461), prestarea serviciilor pentru tineri (00463) și implementarea proiectelor de tineret finanțate din surse externe (cod 70269) implementate în parteneriat cu APL-urile II și anume proiectul „Fond comun pentru dezvoltarea serviciilor pentru tineri”. Astfel, luate împreună acestea abia de ajungă la un procent din totalul bugetului pe tineret la nivel raional, iar mai exact ar fi doar 0,7 %.

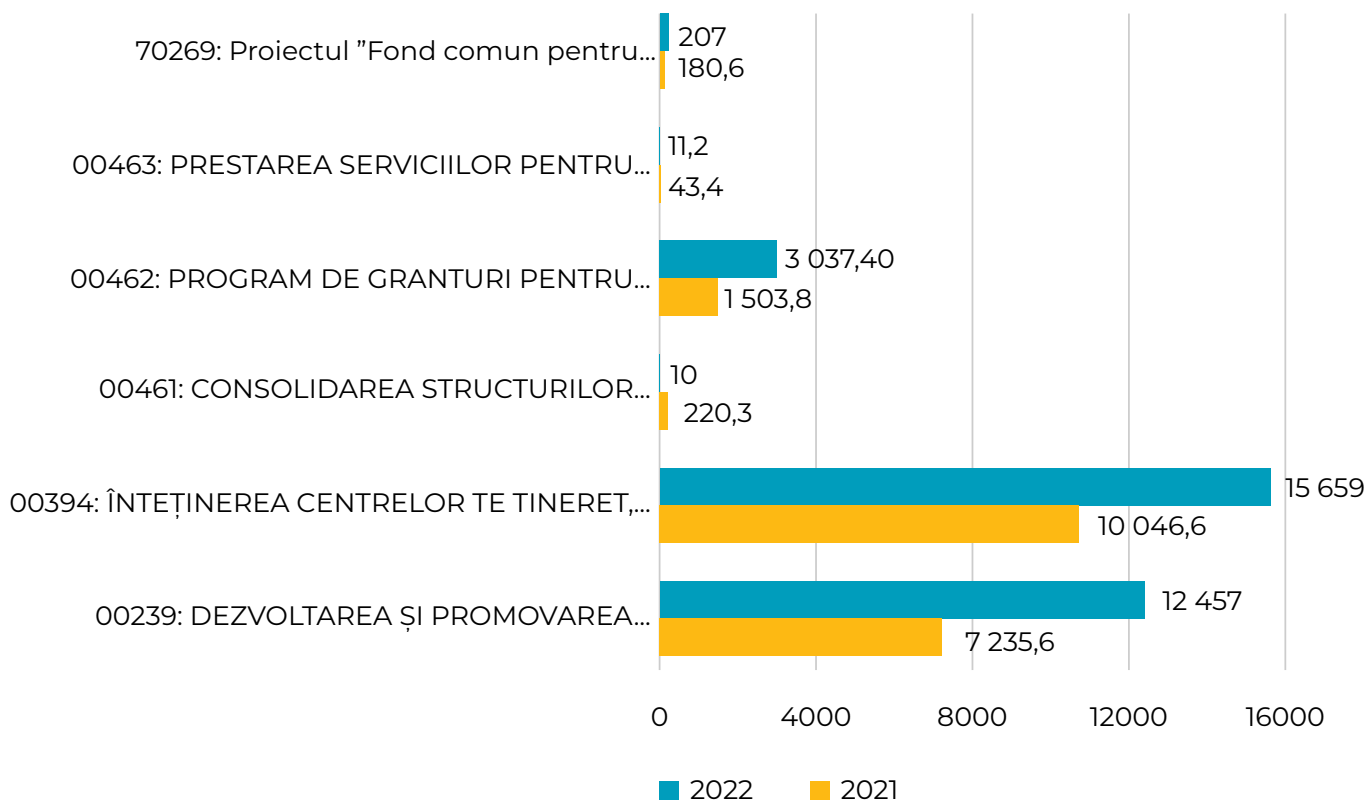
Astfel, reieșind din importanța acestor măsuri de suport pentru tineri și organizațiile de tineret, se atestă repetat lipsa de înțelegere și personal instruit în vederea dezvoltării și localizării activităților 00461 și 00463. Drept consecință, se înregistrează cheltuieli nesemnificative la aceste tipuri de activități. Din lipsa înțelegerii specificului celor 6 tipuri de activități din cadrul subprogramelor pe tineret, aceste 2 activități menționate anterior, de obicei, sunt realizate în cadrul activităților de întreținere a centrelor de tineret (00394) și dezvoltarea lucrului de tineret (00239).

Comparativ cu anii precedenți, în creștere constantă rămâne a fi dezvoltarea și implementarea programelor de granturi la nivel local, observându-se și o ușoară creștere a programului de granturi pentru inițiativele de tineret.

Tabel 4: Evoluția cheltuielilor APL nivel II pe activități și structura cheltuielilor pe activități. (2018-2022), mii lei.

Subprograme pe TINERET	2018, mii lei		2019, mii lei		2020, mii lei		2021, mii lei		2022, mii lei		
	Total		Total		Total		Total		2021	2022	
Total.	28,696.4	100%	24,957.7	100%	19746.7	100%	19,930.3	100%	313	82,1	2022
00239: DEZVOLTAREA SI PROMOVAREA ACTIVITĂȚII DE TINERET, mii lei	8,883.7	31.0%	10,993.3	44.0%	7612.6	38,55 %	7235.6	36,3 %	12457		39,70%
00394: ÎNTREȚINEREA CENTRELOR DE TINERET, mii lei	19,612.3	68.3%	13,457.2	53.9%	10941.5	55,41 %	10746.6	53,9 %			
00461: CONSOLIDAREA STRUCTURILOR REPREZENTATIVE ALE TINERILOR, mii lei	33.1	0.1%	39.7	0.2%	19.4	0,10 %	220.3	1,1 %	15659		50,00%
00462: PROGRAM DE GRANTURI PENTRU INIȚIATIVELE TINERILOR, mii lei	147.6	0.5%	360.3	1.4%	1119.0	5,67 %	1503.8	7,5 %	10		0,0001%
00463: PRESTAREA SERVICIILOR PENTRU TINERET, mii lei	19.7	0.1%	107.2	0.4%	1.0	0,01 %	43.4	0,2 %	3 037,4		9,7 %
70269: Proiectul „Fond comun pentru dezvoltarea serviciilor pentru tineri, inclusiv pentru cei mai vulnerabili”					53.2	0,27 %	180.6	0,9 %	207		0,7 %

Evoluția cheltuielilor APL nivel II pe activități și structura cheltuielilor pe activități. (2021-2022), mii lei

Figura 4: Evoluția cheltuielilor APL nivel II pe activități și structura cheltuielilor pe activități. (2021-2022), mii lei

Similar anilor precedenți, observăm că finanțarea domeniului de tineret la nivel de APL II rămâne a fi foarte diferită în profil teritorial, iar discrepanțele tind să crească, creând astfel inegalități în accesarea oportunităților de dezvoltare a tinerilor de la raion la raion.

Raioanele cu cele mai mari și cele mai mici bugete de tineret

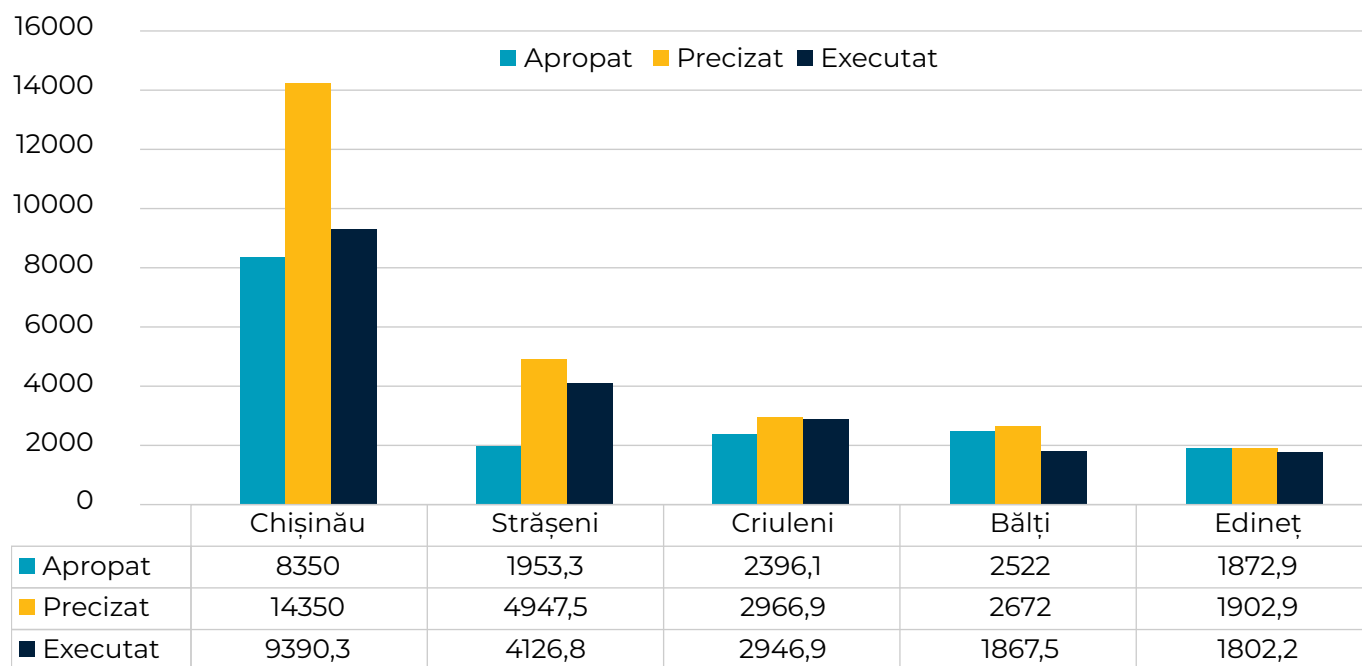
Dacă ne referim la raioanele/municipiile cu cea mai mare și cea mai mică marjă de aprobare și executare a bugetelor locale de tineret la nivelul APL II se conturează următoarea perspectivă.

Tabel 5: Top 5 APL de nivel II care au înregistrat cele mai mari cheltuieli de tineret în 2022, mii lei

Nr.	Denumirea/APL de nivel II	Cod	Aprobat, mii lei, 2022	Precizat, mii lei, 2022	Executat, mii lei, 2022
1	Chișinău	8603	8350	14350	9390,3
2	Strășeni	8603	1953,3	4974,5	4126,8
3	Bălți	8603	2396,1	2966,9	2946,9
4	Criuleni	8603	2522	2672	1867,5
5	Edineț	8603	1872,9	1902,9	1802,2

Este de menționat că în clasamentul de top fără schimbări rămân aceleași raioane și municipii, exact ca și în anul 2021, diferența doar o fac bugetele executate pe sector.

APL de nivel II care au înregistrat cele mai mari cheltuieli de tineret în 2022

Figura 5: Top 5 APL de nivel II care au înregistrat cele mai mari cheltuieli de tineret în 2022, mii lei

În același timp, raioanele cu cea mai mică marjă de aprobare și execuție a bugetelor locale de tineret la nivelul APL II sunt:

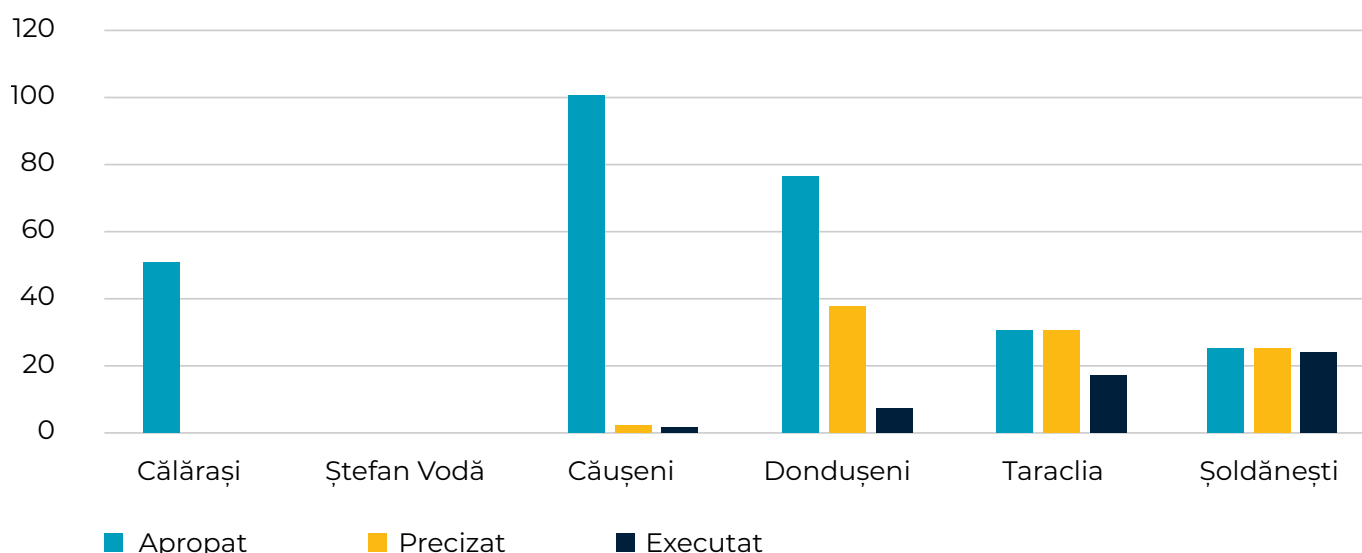
Tabel 6: Top 5 APL nivel II care au înregistrat cele mai mici cheltuieli de tineret în 2022, mii lei

Nr.	Denumirea/APL de nivel II	Cod	Aprobat, mii lei, 2022	Precizat, mii lei, 2022	Executat, mii lei, 2022
1	Călărași	8603	50,0	0	0
2	Ștefan Vodă	8603	100,0	2	1,1
3	Căușeni	8603	75,8	37,2	6,8
4	Dondușeni	8603	30,0	30,0	16,8
5	Șoldănești	8603	25	25	23,5

Dacă să facem o comparație între anul 2021 și 2022 atunci putem spune că în top 5 a celor mai slab finanțate raioane pe componenta tineret au rămas tot aceleași raioane, schimbându-și doar clasamentul raionul Dondușeni și Șoldănești. Totodată, dacă ne referim la raionul Taraclia, aceștia raportează 53085.94 Lei cheltuiți pentru sectorul de tineret, cu toate acestea, conform datelor Ministerul Finanțelor aceste resurse sunt bugetate pentru "Activitatea metodică" cu numărul din clasificatorul bugetar 00210, care nu este obiectul de cercetare în cazul raportului nostru însă conform clarificărilor recepționate de la consiliul raional și validam cheltuielile pe sector realizate de aceștia. Reamintim că obiectul de cercetare a studiului este legat de activitățile cu numărul 00239, 00394, 00461, 00462, 00463 sau 70269. Pentru clarificări am transmis persoanelor responsabile o solicitare în acest sens, iar în lipsa unui răspuns în cercetare operăm cu datele oferite de MF. Prin urmare, în clasament reapare și raionul Taraclia care în esență ne-a raportat că a avut buget pentru activități, dar de aici putem deduce o bugetare eronată a activităților de tineret în raionul Taraclia, astfel activitățile de tineret ar putea fi bugetate pe activități metodice, culturale sau sportive.

O atenție aparte merită și raionul Căușeni, care în esență are cel mai mare centru de tineret și sport din republică și care găzduiește inclusiv activitățile de tineret și cele a consiliului raional de tineret, de asta credem că bugetele acestora ar putea fi și mai mari, doar că din lipsa înțelegerii specificului programelor de tineret, sunt alocate resurse adresate tinerilor prin intermediul activităților sportive. Totodată, ca problemă raportată de APL ar fi și lipsa unui specialist de tineret în consiliul raional și lipsa consiliului raional de tineret, iar aceasta ar constitui o problemă în dezvoltarea și implementarea eficientă a bugetelor de tineret.

APL de nivel II care au înregistrat cele mai mari cheltuieli de tineret în 2022

Figura 6: Top 5 APL de nivel II care au înregistrat cele mai mici cheltuieli de tineret în 2022, mii lei

Dacă analizăm datele de mai sus, constatăm că în anul 2021 se atestă două polarități total opuse atunci când vorbim despre nivelul și discrepanțele considerabile la etapa de bugetare și executare a bugetelor de tineret la nivel local. Prin urmare, avem raioane care nu execută parțial sau totalmente bugetele aprobate pe tineret, iar pe de altă parte avem raioanele care cresc bugetul pe tineret la etapa de reevaluare și precizare a bugetelor, și drept urmare înregistrează un procentaj de execuție a bugetelor aprobate de 90-100%.

Dacă să analizăm situația per ansamblu, în anul 2022, unsprezece raioane din țară au avut un buget alocat sectorului de tineret în sumă mai mică de 100 mii lei, iar bugetul total al acestora luat împreună ar constitui doar 436,8 mii lei, sau o medie raională la cca 39 mii lei fiecare. Prin definiție, aceste bugete sunt categoric insuficiente pentru dezvoltarea sectorului de tineret și susținerea tinerilor, fapt ce cere măsuri imediate de redresare a situației, astfel încât starea actuală nu favorizează decât emigrația și comportamentele deviate în rândul tinerilor.

O îngrijorare sporită totuși o prezintă raioanele din topul celor mai puțin finanțate raioane la capitolul tineret. În special, este de menționat că raionul Călărași a rămas cu bugetul "0" lei la capitolul tineret deja al treilea an consecutiv. Iar celelalte 4 raioane menționate anterior tot se regăsesc în acest clasament din 2021.

Făcând referire la datele expuse, putem spune că rămâne un mister cazul raionului Căușeni, așa cum am scris anterior, are un masiv centru raional de tineret și sport unde se realizează activități de tineret, la nivel raional au Strategia raională de tineret activă, cu un buget aprobat de peste un milion de lei. Astfel, au o infrastructură dezvoltată și cadru normativ ce și-a asumat responsabilitatea spre implementare, dar bugetele oricum rămân a fi de 6,8 mii lei.

Totodată, în unele din aceste raioane au activat consiliile raionale de tineret și structuri de tineret, consilii de participare, etc., iar gradul de execuție a bugetelor raionale date, denotă vulnerabilitatea acestora în fața APL-urilor de nivelul II, așa cum nu au reușit să obțină și să asimileze măcar finanțarea aprobată inițial de consiliile raionale. Această vulnerabilitate ne arată cât este de important să consolidăm capacitatea APL în ceea ce privește importanța activității 00461 privind CONSOLIDAREA STRUCTURILOR REPREZENTATIVE ALE TINERILOR la nivel raional, în special cele din raioanele a căror bugete de tineret sunt sub 100 mii lei.

Cheltuielile bugetare la nivel local per tânăr

Media cheltuielilor suportate de APL de nivel II per tânăr în 2022, conform datelor furnizate de MF, a constituit suma de 50.39 lei, fiind în creștere față de anul 2021 și 2020, unde am avut o medie de 30.04 lei și respectiv 23,0 lei. Prin urmare, media cheltuielilor per tânăr pe țară a crescut semnificativ față de anii precedenți.

E de menționat faptul că aceste date au fost posibile de obținut cu ajutorul datelor statistice naționale care prezintă situația reală în fiecare raion, fapt ce ne-a permis să evaluăm aceste date într-un mod corespunzător și fără erori.

În urma analizei datelor ce ne-au fost puse la dispoziție, putem constata că în anul 2022 avem nouă UTA de nivelul II care cheltuie peste media națională per tânăr, fiind cu trei raioane mai mult comparativ cu anul 2021. Cu toate acestea, doar opt raioane/municipii au reușit să bugeteze și să execute bugete de tineret mai mari de un milion de lei, cu un raion mai mult ca în anul 2021.

În cele ce urmează vom analiza cum a evoluat finanțarea sectorului de tineret privit prin prisma finanțării per beneficiar, având ca referință acele 5 raioane din top-ul de finanțare a sectorului de tineret și cele 5 care au avut cele mai mici bugete pe domeniul tineret cu indicatorul de referință "per tânăr", iar perioada de referință fiind anul 2022.

Tabel 7: APL nivel II care au înregistrat cele mai mici și cele mai mari cheltuieli de tineret per tânăr în 2022, lei

Nr.	Denumirea/ APL de nivel II	Nr. Tineri	Aprobat, mii lei,2022
	Total	621594	50,48
UTA de nivelul II care au înregistrat cele mai mici buget per tânăr			
1.	Călărași	10855	0,0
2.	Ștefan Vodă	11448	0,096
3.	Căușeni	15947	0,42
4.	Șoldănești	7490	2,24
5.	Dondușeni	7198	3,26
UTA de nivelul II care au înregistrat cele mai mare buget per tânăr			
1.	Strășeni	15409	267,81
2.	Edineț	12605	142,97
3.	Criuleni	14371	129,94
4.	Rîșcani	8539	124,21
5.	Bălți	24838	118,62

În acest clasament putem vedea că raionul care a cheltuit cei mai puțini bani pe sectorul de tineret sau mai bine spus nu a cheltuit deloc, este raionul Călărași, care a raportat zero lei cheltuiți per tânăr în anul 2022, iar acest lucru se întâmplă al treilea an consecutiv (anii 2020-2022). Un indicator similar poate fi observat și în raionul Ștefan Vodă care nu este la primul an în care are bugete extrem de mici.

Este de menționat faptul că la nivel guvernamental au fost promovate și dezvoltate mai multe oportunități de implicare a APL-urilor în programe de cofinanțare a activităților de tineret cum ar fi programele de tineret ale MEC, precum și diverse proiecte locale aduse de organizațiile de tineret și parteneri de dezvoltare. Chiar și așa, putem observa că multe autorități publice de nivelul doi așa și nu au reușit să se alinieze la acestea, iar din această cauză tinerii din aceste raioane au acces limitat la oportunități de dezvoltare.

Totodată, putem observa că de-a lungul timpului mun. Strășeni, Edineț Criuleni, Rîșcani și Bălți continuă să se clasifice în topul liderilor la finanțarea sectorului de tineret privit prin prisma cheltuielilor per tânăr. Această tendință de leadership în finanțarea sectorului este observată încă din anii 2017-2018. Acest succes se datorează abilităților APL și a specialiștilor de tineret în gestionarea sectorului, precum și existenței structurilor de tineret la nivel local care au competențe în a cere, dar și în a implementa programele și activitățile de tineret.

Executarea bugetelor pe tineret în anul 2022

Dacă să ne referim la bugetele aprobate la nivel local, atunci avem o execuție de peste 100%, iar dacă să ne referim la bugetele precizate la nivel APL II, executarea bugetelor pe tineret în anul 2022, statistic este puțin în descreștere comparativ cu anul 2021, și anume având o valoare de 79,19 % comparativ cu 85,77% în anul 2021, dar având în vedere creștere considerabilă a bugetului de tineret la nivel național (cu cca 12 mil. lei) credem că aceasta poate fi generată și de povara implementării a unor astfel de bugete mari.

Totodată, similar anilor precedenți, disciplina bugetară la nivel de APL II este foarte diferită. Astfel, în unele raioane au fost identificate abateri semnificative între sumele aprobate, precizate și executate, iar marja de apreciere procentuală a execuției de bugete se face între bugetele precizate și cele executate.

Tabel 8: APL nivel II care au înregistrat cel mai mic și cel mai mare nivel de executare a bugetului pentru anul 2022

Nr.	Denumirea/ APL de nivel II	2022			% executat
		Aprob. mii lei	Prec. mii lei	Exec. mi lei	
	Total	19583,9	39612,7	31382,1	79,22%
UTA de nivelul II care au înregistrat cel mai mic nivel de executare a bugetului pentru anul 2022					
1.	Călărași	50,0	0,0	0,0	0,00%
2.	Ștefan Vodă	100,0	2,0	1,1	15,62%
3.	Căușeni	75,8	37,2	6,8	18,27%
4.	UTA Găgăuzia	163,0	163,0	45,3	27,79%
5.	Fălești	859	905	422,5	46,68%
UTA de nivelul II care au înregistrat cel mai mare nivel de executare a bugetului pentru anul 2022					
1.	Rîșcani	830,7	1060,8	1060,7	99,99%
2.	Soroca	500,0	560,0	558,1	99,66%
3.	Bălți	2396,1	2966,9	2946,4	99,3%
4.	Orhei	1146,4	1233,6	1215,8	98,55%
5.	Ocnîța	294,0	474,3	461,3	97,25%

Pe fundalul general de executare a bugetelor locale de tineret, rămân a fi variații mari între sumele alocate și executate. Mai mult decât atât, la o bună parte din APL-urile de nivelul II disciplina bugetară pe sectorul de tineret rămâne a fi o problemă, deoarece au o execuție mai mică de 100%. Aceste variații sunt cauzate de mai mulți factori care se repetă de la an la an:

- Procesul de planificare este defectuos la multe raioane, așa cum de la an la an vedem bugete similare anilor precedenți, deci sunt utilizate șabloane și nicidecum ceva inovativ ce vine de la tineri și respectiv evaluarea costurilor necesare este una intuitivă fără o evaluare reală a costurilor necesare;
- Domeniul de tineret este deseori printre primele domenii din care se fac economii și reduceri de buget în cazul în care sunt încasări mai mici la buget decât era planificat;
- Deseori lipsa unui specialist responsabil de domeniul de tineret determină lipsa valorificării resurselor alocate, lucru confirmat și de respondenții de la APL de nivelul II.
- Lipsa structurilor de tineret la nivel local de asemenea are un efect nefast asupra proceselor de bugetare și executare a bugetelor de tineret.
- Din cauza stării pandemice generate de COVID-19 și trecerea în format online a activităților de tineret, o parte din bugetele locale nu au fost utilizate, formând astfel economii pe sectorul de intervenție/tinere.
- Un alt motiv (neconfirmat de APL în chestionarele acordate) ar fi și realocările de buget de pe componenta tineret în favoarea necesităților pentru gestionarea crizei energetice și cea umanitară la care și APL II trebuia să se implice activ conform competențelor.

- Suplimentar este de menționat faptul că ignoranța executării bugetelor locale de tineret este cauzată și de lipsa mecanismelor instituționale pentru coordonarea și dezvoltarea politicilor de tineret în baza principiilor de co-management, care reprezintă provocările cheie pentru coordonarea instituțională în domeniul tineretului.
- Un alt factor, care la fel influențează negativ executarea bugetelor de tineret, este lipsa de interes al tinerilor și lipsa de oportunități instituționale cu mecanisme clare de implicare, cu setarea rolurilor bine definite pentru tineri.

Prin urmare, lipsa de metodologii și ghiduri practice privind dezvoltarea și implementarea bugetelor de tineret dar și lipsa personalului calificat în cadrul APL, precum și infrastructura de tineret slab dezvoltată implicată în acest sector, limitează considerabil procesele de dezvoltare, promovare și implementare a bugetelor de tineret și nu doar.

O detaliere aprofundată a bugetelor locale de tineret pentru fiecare raion în parte este prezentată în anexa nr.1 a acestui raport, care analizează nivelul de planificare și executare a bugetelor publice locale de nivel II, per raion și prezintă impactul acestora asupra tinerilor. Iar Anexa nr.2 vă va oferi informația privind cheltuielile autorităților publice locale de nivelul al doilea pe grupa principală 08 "Cultură, sport, tineret, culte și odihnă" & bugetul pe tineret pentru anul 2022.

CONCLUZII

Anul 2022 este remarcabil prin creșterea semnificativă a bugetelor de tineret, creștere care a fost posibilă datorită implicării active a celor opt raioane/municipii locomotivă, care mereu au demonstrat interes față de sectorul de tineret și l-au finanțat într-o manieră mai abundentă comparativ cu alte raioane bugetul de tineret la nivel de APL II în anul 2022 este în creștere cu cca 12 mil. de lei comparativ cu anul 2021 și constituie **313 82,1 mil. lei**, iar această creștere se datorează în special bugetelor executate de mun. Chișinău și Strășeni. Acest leadership în domeniu, demonstrat de aceste UTA, se remarcă de-a lungul anilor la acele opt raioane/municipii lider, fapt ce le conferă și un titlu de locomotivă pentru dezvoltarea sectorului de tineret la nivel local.

Totodată, analizând bugetele locale de tineret la nivelul APL-urilor de nivelul II, putem constata că similar anilor precedenți, politicile de tineret nu reprezintă o prioritate pentru multe alte autorități publice locale de nivelul II, întrucât avem raioane care nu au executat niciun leu pentru proiecte și activități de tineret, iar alte raioane, chiar dacă au bugetat resurse pentru sectorul de tineret, sumele alocate și executate au fost prea mici în comparație cu nevoile sectorului și a tinerilor pe care îi au în circumscripția lor teritorială.

Rămâne a fi remarcabil faptul că în anul 2022, unsprezece raioane din țară au avut un buget alocat sectorului de tineret în sumă mai mică de 100 mii lei, iar bugetul total al acestora luat împreună ar constitui doar 436,8 mii lei.

Din totalul fondurilor care sunt alocate pentru sectorul de tineret la nivel raional, cea mai mare parte este alocată pentru activitatea centrelor de tineret, precum și pentru dezvoltarea și promovarea activității de tineret care în esență reprezintă cca 89,6% din cele 5 activități din subprogramul "Tineret". Cu toate acestea, din lipsa înțelegerii specificului activităților ce țin de serviciile de tineret și consolidarea structurilor de tineret, elemente din acestea nu se regăsesc în cadrul liniilor bugetare destinate activității centrelor de tineret, precum și la dezvoltarea și promovarea activității de tineret. Dacă să ne referim la programul de granturi pentru inițiativele tinerilor, acestea se regăsesc bugetate doar în 15 raioane.

În plan general cele mai subfinanțate subprograme de tineret sunt 00463: PRESTAREA SERVICIILOR PENTRU TINERET, 00461: CONSOLIDAREA STRUCTURILOR REPREZENTATIVE ALE TINERILOR, iar lipsa investițiilor în aceste subprograme are impact direct asupra procesului de suport și dezvoltare a tinerilor și organizațiilor de tineret, iar multe raioane nici nu au la moment organizații de tineret active la nivel local.

Dacă să raportăm bugetul din domeniul tineret per beneficiar din rândul tinerilor, atunci o să avem un buget per fiecare tânăr în mediu de cca 50,48 lei, comparativ cu 30,04 lei în anul 2021²² sau 23 de lei per tânăr cheltuiți în anul 2020²³. În același timp, avem și raioane care alocă și execută 0 lei per beneficiar. Iar cel mai generos municipiu la capitolul cheltuieli per tânăr este Strășeni, având 267,81 lei per tânăr. Astfel, similar anilor 2020, 2021, în 2022 mun. Strășeni înregistrează cel mai înalt scor de finanțare a sectorului de tineret divizat pe numărul tinerilor din municipiu.

Activitatea bugetară pentru dezvoltarea sectorului de tineret în cele 8 municipii/raioane cu finanțări sporite pe sector poate servi drept exemplu de bune practici în ceea ce privește alocațiile bugetare pentru tineri, care la rândul lor asigură finanțarea sectorului de tineret în proporție de cca 60%+ din întreg bugetul național.

De partea cealaltă, avem raioanele care finanțează cel mai rău sectorul de tineret. Astfel, îngrijorător rămâne a fi faptul că 5 raioane rămân a fi de la an la an în top 5 raioane care finanțează cel mai rău sectorul de tineret la nivel raional, lucru care oferă o conotație negativă dezvoltării sectorului de tineret la nivel raional. În grupul sporit de risc se află în particular exemplul raionului Cantemir, și Ștefan Vodă care deja al treilea an consecutiv este în lista raioanelor ce nu execută buget pentru tineri și dezvoltarea sectorului de tineret.

Totodată, persistă percepția că APL-urile de nivelul II continuă să aloce resurse financiare pentru dezvoltarea sectorului de tineret conform unor șabloane prestabilite anterior, așa cum se observă o

22 lbdm.

23 <https://cntm.md/resurse-de-specialitate/evaluarea-cheltuielilor-alocate-sectorului-de-tineret-in-cadrul-bugetelor-apl-urilor-de-nivelul-ii-anul-bugetar-2020/>

similitudine la multe raioane și municipii care au bugetat un buget similar celui din 2021. Astfel, nu putem vorbi despre progrese în procesul de dezvoltare a sectorului de tineret și implicarea tinerilor în procesele decizionale, inclusiv cele bugetare, atât timp cât se lucrează în procesele de bugetare cu niște modele de bugete învechite și ce nu sunt actuale pentru tineri și structurile de tineret.

Bazându-ne pe discrepanțele mari între bugetele de tineret aprobate, precizate și executate, putem deduce că domeniul tineret este de cele mai multe ori sacrificat, deoarece nu este considerat prioritar în cazul existenței la nivel local a necesității unor rectificări de buget în favoarea altor domenii. Dacă ne referim la capacitatea de executare a bugetelor de tineret adoptate, putem vedea o scădere nesemnificativă a gradului de executare în anul 2022 care este de cca 79,22%, comparativ cu 86% în anul 2021²⁴.

Prin urmare, bugetele locale de tineret fiind considerate ca neprioritare și deseori sursele de finanțare a activităților de tineret sunt reorientate pentru alte necesități la nivel raional, cum ar fi în favoarea măsurilor de gestionare a crizei energetice din 2022 sau cea umanitară.

Un impact considerabil asupra proceselor de dezvoltare a bugetelor de tineret și implementarea acestora îl joacă lipsa în cadrul UTA a specialiștilor de tineret și a structurilor de tineret reprezentative care să promoveze interesele tinerilor și necesitățile lor în procesele de bugetare și implementare a bugetelor.

Pentru a asigura o implicare cât mai mare în procesele de dezvoltare a bugetelor de tineret și executarea acestora, este imperios important de investit în subprogramul ce ar susține dezvoltarea și implicarea structurilor de tineret și a tinerilor. Astfel, o atenție sporită urmează a fi acordată constituirii și fortificării tuturor mecanismelor de participare activă a tinerilor în procesele decizionale și asigurarea monitorizării încontinuu a activității acestora, astfel încât să asigurăm tinerii și decidenții cu platforme de dialog, cum ar fi comisiile de co-management pentru politici de tineret.

În primul rând, Guvernul și autoritățile locale trebuie să investească în măsuri care să faciliteze participarea tinerilor și a organizațiilor de tineret în procesele decizionale. În al doilea rând, ne-am dorit acțiuni de responsabilizare a APL-urilor de nivelul II în creșterea finanțării sectorului de tineret, creând astfel mai multe oportunități de dezvoltare a tinerilor la nivel local.

În scopul menținerii unui grad înalt de participare a tinerilor în procesul participativ, o deosebită atenție urmează a fi acordată și programelor de capacitate și pregătire a tinerilor pentru implicarea semnificativă a acestora în procesul de decizie. Un program de capacitate ar fi binevenit de implementat și cu participarea reprezentanților din APL, care lucrează cu tinerii, pentru a-i ajuta să înțeleagă despre necesitățile tinerilor și importanța participării tinerilor.

RECOMANDĂRI

Pentru a asigura o dezvoltare mai bună și valorificarea mai productivă a bugetelor de tineret la nivel local, venim cu următoarele măsuri și propuneri (inclusiv recomandări repetate care nu au fost luate în considerație de către decidenți în rapoartele de evaluare precedente²⁵):

- A se respecta, proteja și asigura dreptul tinerilor de a participa semnificativ în procesele decizionale, prin stabilirea de noi mecanisme de participare a tinerilor în procesele decizionale, precum și îmbunătățirea mecanismelor existente de participare și reprezentare a tinerilor;
- Instituționalizarea și asigurarea funcționalității comisiilor de co-management pentru politici de tineret,
- cu scopul coordonării intervențiilor sectoriale pentru tineri și organizațiile de tineret, asigurarea și susținerea activității acestora prin programe de cofinanțare și suport;
- A se asigura sprijin politic și financiar necondiționat structurilor de tineret și tinerilor care participă în cadrul mecanismelor de participare și reprezentare a tinerilor, având ca scop final realizarea misiunii comisiilor consultative în domeniul tineret.
- A se asigura că mecanismele de participare și reprezentare a tinerilor sunt durabile, în particular, asigurarea participării efective a tinerilor și a structurilor reprezentative ale tinerilor la toate etapele bugetare, atât prin intermediul structurilor de reprezentare, dar și în afara acestora, punând accent sporit pe incluziunea tinerilor din grupuri cu oportunități reduse;
- Asigurarea că tinerii marginalizați sunt identificați, recunoscuți, incluși și reprezentați în mod egal în mecanismele de participare și reprezentare a tinerilor, precum și în procesele instituționale interne, astfel încât să se asigure că interesele acestora să fie reprezentate corespunzător;
- Implementarea managementului bazat pe rezultate în APL, atât în domeniul de tineret cât și în alte domenii. Stabilirea unor indicatori de rezultat pe termen mediu și lung care ar permite îmbunătățirea procesului de planificare și omogenizare a intervențiilor pe sectorul de tineret;
- Oferirea suportului continuu pentru APL-II în dezvoltarea documentelor strategice locale în domeniul tineret și implementarea eficientă a acestora;
- Dezvoltarea în mod participativ a planurilor anuale în domeniul tineret și a bugetului pentru realizarea acestora, inclusiv cu includerea tinerilor și structurilor de reprezentare a tinerilor în proces;
- Asigurarea că planificarea fondurilor locale în domeniul tineret și execuția acestora să fie realizată pe deplin, astfel încât execuția fondurilor planificate să fie de cel puțin 95%;
- Dezvoltarea parteneriatelor dintre APL și structurile de tineret și asigurarea că acestea din urmă au tot suportul necesar întru a asigura implicarea acestora în atingerea obiectivelor comune, inclusiv participarea la concursuri pentru atragerea finanțării externe destinate activităților de tineret;
- Creșterea transparenței în procesele de planificare și executare a resurselor pe sectorul de tineret. Totodată, crearea unui mecanism la nivel național și local de colectare a datelor despre resursele bugetate și executate ținându-se cont de dezagregarea datelor per grup țintă (tineri, vârstnici, femei, etc). Drept exemplu poate servi modelul "Harta bugetelor" elaborat de CNTM²⁶. Aceste instrumente ar permite evaluarea impactului asupra tinerilor și a resurselor alocate în profil sectorial pentru tineri;
- Aderarea și implicarea APL-urilor în programele naționale dezvoltate de MEC/ANT, care ar permite consolidarea sectorului de tineret la nivel local prin oferire de suport financiar și tehnic suplimentar, dezvoltarea competențelor specialiștilor și liderilor de tineret locali, precum și schimbul de experiență;
- Creșterea finanțării pentru implementarea politicii de tineret la nivel raional cu o marjă minimă obligatorie stabilită la nivel normativ (ex. 3% din bugetul administrației publice) și asigurarea că structurile de tineret au acces la resursele necesare pentru realizarea misiunii statutare structurilor acestora, dar și a răspunsului cât mai potrivit nevoilor tinerilor;

25 <https://cntm.md/rapoarte/evaluarea-cheltuielilor-destinate-sectorului-de-tiner-et-a-apl-urilor-de-nivelul-ii/>

26 <https://cntm.md/harta-bugetelor/>

- Atragerea tinerilor profesioniști în raioane, astfel încât să angajăm în structurile APL specialiști cu abilități și viziuni progresiste pentru dezvoltarea sectorului de tineret;
- Extinderea rețelei centrelor raionale de tineret și a statelor lor de personal, în scopul fortificării domeniului de tineret;
- Dezvoltarea și instituționalizarea unor programe și instrumente pentru a crește gradul de profesionalizare a specialiștilor de tineret la nivel local și/sau a entităților responsabile de coordonarea politicilor de tineret locale, inclusiv programe de perfecționare continuă a acestora în scopul dezvoltării competențelor și capacităților acestora în materia de politici publice, finanțe publice și procesul bugetar, buna guvernare, advocacy și scrierea și implementarea proiectelor.

Anexa nr. 1:

Nivelul de planificare și executare a bugetelor publice locale de nivel II și impactul asupra tinerilor

Nr.	Denumirea/ APL de nivel II	Anul bugetar 2022		Acti- vitatea	Aprob. mii lei	Prec. mii lei	Exec. mii lei	% executat	"Executat în 2020, mii lei"	"Executat în 2021, mii lei"	"Diferență cheltuieli 2021/2022, mii lei"	"Nr. Tinerilor, 2022"	"Cheltuieli per tânăr în 2022, Lei "
		Cod Sub- program	8603										
	Total		19583.9		39612.7	31382.1	79.22232011		20517.1	19272.1	12110	621594	50.48649118
1	Municipiul Chișinău		8350	14350	9390.3	65.43763066	1873.2	2326.1	171588	7064.2	54.72585495		
	Dezvoltarea și promovarea activității de tineret		3600	3600	3173.4	88.15	1080.7	1119.5		2053.9	18.4943003		
	Întreținerea centrelor de tineret		1750	7750	4536	58.52903226	702.5	1206.6		3329.4	26.43541506		
	Program de granturi pentru inițiativele tinerilor		3000	3000	1680.9	56.03	90	0		1680.9	9.79613959		
2	Municipiul Bălți		2396.1	2966.9	2946.4	99.30904311	1921.2	2184.8	24838	761.6	118.624688		
	Dezvoltarea și promovarea activității de tineret		100	130	125	96.15384615	92.9	69.6		55.4	5.032611321		
	Întreținerea centrelor de tineret		2246.1	2736.9	2721.5	99.4373196	1828.3	2015.2		706.3	109.5700137		
	Program de granturi pentru inițiativele tinerilor		50	100	99.9	99.9	100	100		0	4.022062968		
3	Anenii Noi		589.3	789.9	709.3	89.79617673	416.6	595.8	14418	113.5	49.19545013		
	Dezvoltarea și promovarea activității de tineret		250	250	169.7	67.88	111.3	211.6		-41.9	11.77000971		
	Întreținerea centrelor de tineret		339.3	439.9	439.6	99.93180268	245.3	284.2		155.4	30.4896657		
	Program de granturi pentru inițiativele tinerilor		0	100	100	100	60	100		0	6.935774726		
4	Basarabasca		30	30	28.9	96.33333333	16.3	27.5	3672	1.4	7.87037037		
	Dezvoltarea și promovarea activității de tineret		30	30	28.9	96.33333333	16.3	27.5		1.4	7.87037037		
5	Briceni		207.4	279.2	271.2	97.13467049	107.8	274.2	11946	-3	22.70215972		
	Dezvoltarea și promovarea activității de tineret		207.4	279.2	271.2	97.13467049	107.8	274.2		-3	22.70215972		
6	Cahul		489.8	507.8	462.9	91.1579362	263.7	390.8	19131	72.1	24.04997125		
	Întreținerea centrelor de tineret		471.8	489.8	460.1	93.93630053	262.7	377.9		82.2	24.04997125		
	Program de granturi pentru inițiativele tinerilor		0	0	0	0	0	0		0	0		
	Prestarea serviciilor pentru tineret		18	18	2.8	15.55555556	1	12.9		-10.1	0.146359312		

7	Cantemir		85	85	82.6	97.17647059	4	69.5	13.1	8962	9.216692703
	Dezvoltarea si promovarea activității de tineret	8603	239	85	82.6	97.17647059	4	69.5	13.1		9.216692703
8	Călărași		50	0	0	0	0	0	0	10855	0
	Dezvoltarea si promovarea activității de tineret	8603	239	0	0	0	0	0	0		0
9	Căușeni		75.8	37.2	6.8	18.27956989	24.5	21.4	-14.6	15947	0.426412491
	Dezvoltarea si promovarea activității de tineret	8603	239	37.2	6.8	18.27956989	24.5	21.4	-14.6		0.426412491
10	UTA Gagauzia		163	163	45.3	27.79141104	1018.8	510.4	-465.1	29081	1.557718098
	Dezvoltarea si promovarea activității de tineret	8603	239	163	45.3	27.79141104	30.5	38.5	6.8		1.557718098
	Întreținerea centrelor de tineret	8603	394	0	0	0	988.3	471.9	-471.9		0
22	Cimișlia		277.1	474.9	431.6	90.88229101	386.2	231.8	199.8	7569	25.96115735
	Întreținerea centrelor de tineret	8603	394	274.9	235.1	85.522008	192.6	231.8	3.3		
	Program de granturi pentru inițiativele tinerilor	8603	462	200	196.5	98.25	193.6	0	196.5		25.96115735
12	Criuleni		2522	2672	1867.5	69.89146707	2153.3	1661.6	205.9	14371	129.9492033
	Dezvoltarea si promovarea activității de tineret	8603	239	450	212.1	47.13333333	48	79.1	133		14.75888943
	Întreținerea centrelor de tineret	8603	394	1892	1360.8	70.8012487	2011.2	1327.9	32.9		86.71716841
	Program de granturi pentru inițiativele tinerilor	8603	462	80	194.6	97.3	94.1	160	34.6		13.54115928
	Proiectul „Fond comun pentru dezvoltarea serviciilor pentru tineri, inclusiv pentru cei mai vulnerabili”	8603	70269	100	100	100		94.6	5.4		6.958458006
13	Dondușeni		30	30	16.8	56	0	17.3	-0.5	7490	2.242990654
	Dezvoltarea si promovarea activității de tineret	8603	239	30	16.8	56	0	17.3	-0.5		2.242990654
14	Drochia		64	79	79	100	10.9	51.4	27.6	14038	5.627582277
	Dezvoltarea si promovarea activității de tineret	8603	239	64	79	100	10.9	51.4	27.6		5.627582277

21	Ialoveni				500	500	500	493.7	98.74	456.6	392.2	101.5	17609	28.03679936
	Dezvoltarea și promovarea activității de tineret	8603	239	500	500	500	493.7	98.74	456.6	392.2	101.5			28.03679936
22	Leova				127.9	120.9	116.7	96.52605459	187	132	-15.3	8127	14.35954227	
	Dezvoltarea și promovarea activității de tineret	8603	239	10	0	0	0	0	0	20	-20		0	
	Întreținerea centrelor de tineret	8603	394	114.9	117.9	116.7	98.9821883	187	112		4.7		14.35954227	
	Consolidarea structurilor reprezentative ale tinerilor	8603	461	1	1	0	0	0	0	0	0		0	
	Program de granturi pentru inițiativele tinerilor	8603	462	1	1	0	0	0	0	0	0		0	
	Prestarea serviciilor pentru tineret	8603	463	1	1	0	0	0	0	0	0		0	
23	Nisporeni				360	380	297.3	78.23684211	296.2	371.5	-74.2	9,383	31.68496217	
	Dezvoltarea și promovarea activității de tineret	8603	239	360	360	297.3	82.58333333	260	334.3		-37		31.68496217	
	Întreținerea centrelor de tineret (care este în esență este și centrul de cultură)	8603	394	2955	2526.4	2179.8	MDL care nu îi luam în calcul	8146.4	MDL care nu îi luam în calcul	22741,3	MDL		-	
	Program de granturi pentru inițiativele tinerilor	8603	462	0	20	0	0	20	20		-20		0	
	Proiectul „Fond comun pentru dezvoltarea serviciilor pentru tineri, inclusiv pentru cei mai vulnerabili”	8603	70269	0	0	0	0	16.2	17.2		-17.2		0	
24	Ocnîța				294	474.3	461.3	97.2591187	312.8	345.3	116	8689	53.09011394	
	Dezvoltarea și promovarea activității de tineret	8603	239	9	9	8.3	92.22222222	3.9	3		5.3		0.955230752	
	Întreținerea centrelor de tineret	8603	394	235	365.3	353	96.63290446	208.9	242.3		110.7		40.62607895	
	Program de granturi pentru inițiativele tinerilor	8603	462	50	100	100	100	100	100		0		11.50880424	
25	Orhei				1146.4	1233.6	1215.8	98.55706874	823.4	1147.8	68	18952	64.15154073	
	Dezvoltarea și promovarea activității de tineret	8603	239	131	91	73.4	80.65934066	60.5	31		42.4		3.87294217	
	Întreținerea centrelor de tineret	8603	394	1015.4	1102.6	1102.4	99.98186106	762.9	1016.8		85.6		49.39279121	

30	Strășeni			1953.3	4974.5	4126.8	82.95909137	3249.1	2222.1	1904.7	15409	267.8175092
	Dezvoltarea și promovarea activității de tineret	8603	239	1551.9	4402.3	3710.3	84.28094405	3022	1978.9	1731.4		119.3618432
	Întreținerea centrelor de tineret	8603	394	346.4	349.4	260.4	75.17321016	213.6	189	71.4		16.89921474
	Consolidarea structurilor reprezentative ale tinerilor	8603	461	15	15	10	66.66666667	11.3	14.5	-4.5		0.64897138
	Program de granturi pentru inițiativele tinerilor	8603	462	20	187.8	137.7	73.32268371	2.2	9.2	128.5		8.936335908
	Prestarea serviciilor pentru tineret	8603	463	20	20	8.4	42	0	30.5	-2.1		0.54513596
31	Șoldănești			25	25	23.5	94	48.2	12.2	11.3	7198	3.264795777
	Dezvoltarea și promovarea activității de tineret	8603	239	25	25	23.5	94	48.2	12.2	11.3		3.264795777
32	Ștefan Vodă			100	2	1.1	55	15.8	7.2	-6.1	11448	0.096086653
	Dezvoltarea și promovarea activității de tineret	8603	239	100	2	1.1	55	15.8	7.2	-6.1		0.096086653
33	Taraclia			40	54	54	100	181.5	105.1	-51.1	7442	7.256113948
	Servicii pentru tineret	8603	2229	40	54	54	100	181.5	105.1	-51.1		7.256113948
34	Telenești			35	477	445.5	93.39622642	181.5	257.5	188	11040	40.35326087
	Dezvoltarea și promovarea activității de tineret	8603	239	35	477	445.5	93.39622642	181.5	257.5	188		40.35326087
35	Ungheni			652.4	747.9	585.3	78.25912555	609.6	425.8	159.5	21523	27.19416438
	Dezvoltarea și promovarea activității de tineret	8603	239	80	80	63	78.75	11.6	0	63		0
	Întreținerea centrelor de tineret	8603	394	572.4	584.4	438.8	75.08555784	498.1	374.2	64.6		20.38749245
	Program de granturi pentru inițiativele tinerilor	8603	462	0	30	30	100	80	0	30		0
	Proiectul „Fond comun pentru dezvoltarea serviciilor pentru tineri, inclusiv pentru cei mai vulnerabili”	8603	70269	0	53.5	53.5	100	19.9	51.6	1.9		2.485712958

Anexa nr. 2:

**Informația privind
cheltuielile autorităților
publice locale de nivelul al
doilea pe grupa principală
08 “Cultură, sport, tineret,
culte**

